

Leto XXII.

Številka 5. in 6.

SLOVENSKI PRAVNIK.



Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.



Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.



V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“

1906.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Fr. Mohorič</i> : Nekatere posebnosti pri kazenskih činih proti varnosti časti	129
2. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
a) Zasebne pravice na javnem blagu, zlasti na javnih potih (§-a 287 in 288 o. d. z.) se dajo priposestvo- vati, kajti javna pota niso absolutno odtujiva (§ 1455 o. d. z.) in so tudi lahko predmet pravnega prometa (§ 311 o. d. z.), ki je le omejen glede na to, da so pota namenjena za občno rabo. Če za- sebnik uporablja javen pot na ta način, ki ne ustreza občni rabi, če to stori v zavesti, da izvr- šuje zasebno pravico, in je vidno, da uveljavlja ta način rabe, kakor njemu samemu (ne občinstvu) pristoječo pravico, tedaj je opraviti z zasebno pravno posestjo, tedaj je občna raba javnega blaga omejena, tedaj dotični predmet ni več nezmožen pravnega prometa. Takšno zasebno pravico lahko podele organi, ki upravljajo dotični javni svet, a pridobi se tudi, če ti organi proti svoji dolžnosti pripuščajo rabo javnega sveta na drug način, kakor po občni, vsakemu občanu dovoljeni rabi. Čim je servituta na javnem svetu zasebnopravno pridobljena, je ne morejo zakasnele policijske od- redbe več odpraviti. Deželna cestna zakona za Kranjsko od 26. sept. 1874, št. 27, in 28. julija 1889, št. 17, dež. zak. ne branita takega priposest- vovanja, kajti ne obsezata zasebnopravnih določil. — K dokazovanju nepoštene posestnika (§-a 328 in 1477 o. d. z.)	145

Slovenski Pravnik.

Leto XXII.

V Ljubljani, 15. junija 1906.

Štev. 5. in 6.

Nekatere posebnosti pri kazenskih činih proti varnosti časti.

Spisal dr. Fr. Mohorič.

IV.

Žalilni namen (naklep) in dokaz resnice.

A.

V teoriji in praksi vlada spor o tem, ali je pri kaznivih dejanjih zoper čast potreben žalilni namen, nekaj posebni namen, osobito takozvani »animus iniuriandi«, ali pa sploh takega žalilnega namena niti treba ni in za kaznivost zadostuje že sama malomarnost storilstva. Ta spor se je razvil posebno zato, ker je pri nas dopusten dokaz resnice. Nekateri zametujejo žalilni namen, češ da ni bistveni znak kaznivosti, ker je storilca po zakonu — tako se sklepa — že kaznovati, če se mu dokaz resnice ne posreči. Kdor izreče žalitev, jo mora izreči tako, da jo tudi na vsak način dokaže; malomarnost storilstva pa se naj kaže že v tem, da storilec svoje obdolžitve ne more dokazati. — Drugi se izražajo zopet drugače in trdijo, da za kaznivost žalitve — ni potreben samo »animus iniuriandi«.

Prave jasnosti, zakaj da gre pri tem vprašanju, ni in posebno praksa ima čestokrat velike težave in postopa različno. Vsa tozadевна tvarina menda tudi ni nikjer zbrana. Rešitev tega vprašanja je posebno težavna radi tega, ker naš zakon nikjer ne določuje niti pojma časti, niti razžalitve (razen naštevajoč slučaje), in ker tudi o kakem žalilnem namenu nikjer ne govori niti z besedico; zakon marveč fingira, ali »da je vse to vsakomu znano«, ali pa se zadovoljuje z navedbo posameznih slučajev.

Kar se tiče pojma časti, ste pač književnost in praksa v tem edini, da pri časti ne gre za notranje človeške čute, za občutke ali celo osebno občutljivost, da ne gre za to, ali je žaljenec zadet v svojih čutih, nego pojem časti se nanaša zgolj na

zunanjost veljavo posameznika, kakor polnopravnega državljana, z ozirom na sodržavljanost. Vsak državljan ima pravico do nedotakljive in nedotaknjene polnopravne državljanske veljavnosti; zato pa mora izdati zakonodavec prepoved, da nihče ne sme kršiti državljanu njegove popolne državljanske pravnosti in veljave — s klevetami.

Seveda se s klevetami krši polnopravnost državljana lahko hote in namenoma, pa tudi nehote in brez namena. In vpraša se, ali naš zakon kaznuje razžalitev tudi takrat, kadar se ni zgodila namenoma, ampak, recimo, samo malomarno? Pokazalo se bo, da za kaznivost razžalitve (klevete) ne zadostuje storilstvo iz malomarnosti, ampak je potrebno storilstvo iz zlobnega namena ali prav iz kaznivega zlobnega naklepa (»dolus«).

Zlobni naklep pa ima pri kaznivih dejanjih zoper čast, četudi bistveno ne more biti drugačen kakor sicer pri hudodelstvih, vendar nekatera posebna svojstva. Značilno je sicer navadno zlobnemu naklepu to, da učinek hudodelstva ni zavisen od volje in poljubnosti prizadetnika, marveč je storilstvu stvarno prisiljen. Kdor je zaboden in krvav, ne more po pameti trditi, da ni zaboden in ni krvav; kdor je po grožnjah spravljen v strah in nepokoj, ne more po pameti trditi, da se ne boji, ali da se celo veseli. Nasprotno pa naj storilec še tako »strupeno« hoče koga žaliti in zadeti, vendar se žaljenec lahko prav nič ne čuti žaljenega in zadetega; on se marveč klevetam lahko smeje ali se celo zanje ne zmeni. In zopet se čuti kdo lahko žaljenega, ko ga sploh nihče ni žaliti mislil in nameraval. Storilstvo in ž njim tudi zlobni namen sta tukaj drugačna v učinku storilstva.

Tako vidimo, da poraben pojem razžaljenja časti ne more temeljiti v osebnih, notranjih čutih in občutkih, ampak se more nanašati samo na razmerje med sodržavljanji; zato tudi: »aestimatio« — javna veljava. Zato zasebni obtožitelj v obtožbi lahko brez škode trdi: jaz se osebno čisto nič ne čutim prizadetega in žaljenega po kleveti, tožim pa, da čuvam svoj ugled, svoj poklic, svojo državljansko veljavo. Seveda v mnogih slučajih kleveta zadene žaljenca tudi v njegovih čutih, prizadene mu dušne bolečine, vendar logično potrebno to ni, kakor se lahko občuti, da bolečine povzroča kritika, čeprav je dobrohotna. Zaradi tega je znak zadetih čutov za tvoritev pojma razžaljenja

časti sploh neraben in ga je izločiti pri rešitvi našega vprašanja.

Kar se pa tiče storilca, je pri njem »zlobni namen« stvarno povsem isti kakor pri drugih kaznivih dejanjih, »dolus malus (criminalis)« je vedno eden in tisti.

Če hudobni naklep logično razkrojimo, dobimo te-le znake:

1. povod ali nagib: na pr. maščevanje, pohlepnost po premoženju; —

2. namen v ožjem pomenu besede: na pr. protivnika usmrtiti, poškodovati, očrniti ga, denuncirati, osmešiti javno i. t. d.; —

3. naklep: na pr. zastrupiti ga, ustreliti, podtakniti mu tatvino, očitati mu sramotno dejanje i. t. d.; —

4. uspeh ki je lahko volji enak, jo presega ali za njo zaostaja. — Vidi se torej, da je namen kronologično in dušeslovno prvi, a naklep drugi; namen je abstrakten, a naklep bolj konkreten, dozorel sklep in sklenjen način storilstva osobito glede na storilna sredstva. Če se razvrščuje dolus (»praemeditatus, repentinus«, i. t. d.), se pravzaprav ne razvrščuje naklep (»dolus«), ampak namen.

Glede uspeha je osobito z ozirom na kazniva dejanja zoper varnost časti omeniti: Če storilec hoče razžaljenca razdražiti in zadel v čutih, pa se žaljenec smeje, za razžalitev ne zmeni, — tedaj je storilčev uspeh ostal za njegovo voljo, za njegovim naklepom. Če se pa kdo čuti žaljenega, ko ga nihče ni hotel žaliti, tam uspeh presega storilčevo voljo, storilčev naklep. Tak slučaj nahajamo pri takozvanem malomarnem (kulpoznem) storilstvu. Tukaj storilec čestokrat sploh ne misli in ne meri na prizadetnika, tu odločuje več ali manj — slučaj. Nekdo vrže na vrt vrženi kamen čez zidano ograjo nazaj na cesto in zadene slučajno mimogredočega potnika, tujca; ali: strežnik hoče dati bolniku zdravilo, pa mu da pomotoma strup; ali: prijatelja se dražita v šali in tekmujeta v tem, kdo si o drugem izmisli večjo »lumparijo«, a naenkrat se čuti eden razžaljenega.

Toda vprašati je, kaj znači in kje tiči takozvani »animus iniuriandi?« Očividno more le-ta značiti samo tisto, kar »dolus«, ali nekaj več ali nekaj manj. Dolus se pravilno označuje kakor: določitev volje za storitev kaznivega dejanja z zavestjo, da je

kaznivo to dejanje, (ne zaradi kaznivosti, ampak z zavestjo kaznivosti, vkljub kaznivosti). Treba je torej: 1.) objektivno, po zakonu kaznivega dejanja; — 2.) zavesti o kaznivosti tega dejanja; — 3.) (vkljub temu) določitve volje za storitev tega dejanja; — kako se določi volja za storitev, se je razložilo zgoraj o nagibu, namenu, naklepu, uspehu.

Pri takozvanih telesnih kaznivih dejanjih, kjer je predmet storilstvu kaj telesnega (»corpus«, človeško telo ali premoženje), ni uspeh zavisen od poškodovanca, ampak od storilca; pri takozvanih idealnih kaznivih dejanjih, kjer je storilstvu predmet nekaj netelesnega, idealnega, kakor je ravno čast, — tukaj pa uspeh ne zavisi od storilca, ampak od poškodovanca, žaljenca. Naj storilec hoče še tako hudo razžaliti žaljenega, — ta se mu lahko smeje. Storilec ima v prvem slučaju v svoji oblasti oškodovanje, v drugem slučaju pa ga nima. Temu razlikovanju služi izraz: »animus nocendi« in »animus iniuriandi«. To razlikovanje se toraj ne nanaša na bistvo storilstva in storilstvenega naklepa, ampak samo na različne slučaje kaznivih dejanj; hudobni naklep je pa logično, dušeslovno, in torej stvarno vedno eden in isti.

Iniuria = kleveta ne zadeva telesnega »dobra«, nego duševno »dobro« človeštva. Samo način učinkovanja storilstva je takaj drugačen, nego pri telesnih ali imovinskih lotitvah. Pomen »animi iniuriandi« more biti največ le ta, da se za ta »animus« vedno in vselej zahteva taka stopnja zlobnosti, ki hoče na vsak način nasprotnika zadeti v čuvstvih. Toda opetovano se je naglašalo, da ravno to učinkovanje ni v storilčevi oblasti, ampak popolnoma zavisi od žaljenca. Ta »plus« torej ne more biti merodajen za tvoritev posebnih kaznivih dejanj, nego je popolnem neraben: žalilni »namen« z le-to vsebino je za bistveni znak razžalitve časti nemožen. Pri tem pa še vendar preostajajo za »žalilni namen« — neprijaznost, protivnost, sovražnost storilstva, kakor pri vseh drugih kaznivih dejanjih. Zlobni naklep ima lahko in ima tudi dejstveno še vedno isto vsebino kakor sicer »dolus malus, criminalis«, samo »modus nocendi« je pri zločinih zoper čast drugačen.

»Animus iniuriandi« torej pravilno ne more biti nič drugega, kakor »animus nocendi«; on je samo »animus alio modo

nocendi,« odnosno on je »dolus malus,« isti kakor v §-u 1. kaz. zakonika za druge zločine, — samo »alio modo nocendi«, a ta »modus nocendi« je vsled stvarnih odnošajev, vsled nanašanja na predmet duševnega človeškega življenja, kakor je ravno čast, — stvari primerno — drugačen.

Sicer se je pa že zgoraj naglašalo, da se pojem časti ne osredotočuje v čuvstvih žaljenca, ampak obsega njegovo javno veljavo, veljavo polnopravnega državljana. Če pa storilec hoče zadeti žaljenca tudi v čutih in se mu to posreči, je s tem dokazana samo najvišja stopnja njegove zlobnosti. Stopnjevanje zlobnosti pa se v zakonu uvažuje tudi pri vseh drugih kaznivih dejanjih za splošni obtežilni razlog, kakor tudi ozir na večji ali manjši uspeh (§ 43, 263c kaz. zak.). Od zlobnega naklepa pri kaznivih dejanjih zoper čast torej ni moči nič drugega in drugačnega zahtevati, kakor od zlobnega naklepa sploh.

Ne bomo se motili trdeči, da se storilstva zoper čast ravno zaradi tega niso dolgo postavila pod kazen, ker se škoda tukaj ne nanaša na vidno blagostanje, na telo in premoženje, marveč je škoda samo netelesna in nevidna. In ko so se žalitve stavile pod kazen, je bila ta kazen samo zasebna, civilna, le predmet zasebne tožbe, in zaradi tega je nastal tudi dokaz resnice. Za razžalitve si je svoj čas poiskal zadoščenje vsak sam, kolikor je mogel in znal. Še le v poznejših dobah je prišla osebna čast pod zaščito zakona.

B.

Poglejmo, kaj navaja zakon sam! § 487 kaz. zakona govori o lažnjivi obdolžitvi kakega, po zakonu kaznivega dejanja — § 488 ibid. ima v mislih obdolžitve iz mišljenih ali popačenih določenih nečastnih ali nenravnih dejstev, in sicer lažnivih obdolžitve z raznašanjem navedenih in sicer takih dejstev, ki so sposobna koga v javnem mnenju izpostaviti za sramovanju ali ga ponižati — § 491 ibid. piše: . . . Kdor koga brez navedbe določenih dejstev

a) obdolži zaničljivih lastnosti ali zaničljivega mišljenja,

b) ali ga izpostavlja javnemu zasramovanju, — § 496: kdor se koga a) zloloti, b) ga s psovkami obklada c) ali mu naglas, da bi bil slišan, z zlolotenjem grozi.

Na prvi pogled že kaže besedilo, da so dejanja, označena v navedenih posameznih §-ih taka, da se ne morejo zlahka goditi iz prijaznega namena do prizadetnika. Žalitev mora biti naperjena naravnost na osebo prizadetnika, čeprav lahko v prvi vrsti meri na enega, in še le v drugi vrsti na drugega (ti si bastard, sin zaprtega ubijalca i. t. d.) Žalitev ne more biti naperjena na objektivno delovanje, na dovršeno delo, umotvor sam. Razlikovati je konkretno delo od osebe, kritiko od osebnega žaljenja. Če ima kritika namen, udariti po osebi, ni več kritika. Kritika je lahko nepovoljna, uničevalna za umotvor, in vendar se s trohico ne tiče umetnikove osebe in osebnosti, katero obenem lahko povišuje in v zvezde kuje.

Stvarno torej rešitev vprašanja o bistvenosti ali nebistvenosti žalitvenega naklepa ne bi bila tako težka če zakon ne bi dopuščal dokaza resnice. S tem dokazom, — »exceptio veritatis« — ostankom civilnega momenta, je zakon ves problem jako obtežil in zamotal. In ravno zaradi tega je treba razlikovati posamezne skupine.

Prvo skupino tvorijo neprava razžaljenja, to so ona §-ov 497, 498 kaz. zak. V §-u 497 se kršijo dolžnosti iz poklica obveznosti do tajnosti zdravnikov i. t. d. o zaupanih bolnih zdravljenecv i. t. d.; tukaj zadostuje že dejstvo neopravičene objave, brez vsakega drugega ozira, kajti kaznivo je kršenje pozitivne dolžnosti. Zanimivo pa zahteva § 497 »namen sramotenja;« torej neprijazni, protivni, sovražni namen.

Drugo skupino tvorijo v prvi vrsti slučajji §-a 496, in v drugi vrsti vsi oni slučajji §§-ov 487, 488, 489 in 491, kjer je dokaz resnice izključen. Vsi trije zgoraj pod a) do c) navedeni slučajji §-a 496 so pač taki, da jim ne gre kaznivost brez neprijaznega, protivnega, sovražnega naklepa. Če se koga dejansko zloloti, psuje ali se mu z zlolotenjem grozi, — to, če se vrši sploh resno, ni drugače lahko možno, nego iz žalilnega naklepa. Tukaj je nedvomno najstrožji »dolus,« oziroma tudi »animus iniuriandi« — bistven. Kulpoznega psovanja, zlolotenja, grozenja si pač nihče ne more misliti, da bi bilo kaznivo. Če kdo (telovadec) maha z rokami, in slučajno zadene prišlega, neopaženega človeka, tako dejanje ne more biti podlaga §-u 496 kaz. zak. Znano je marveč, da naš zakon glede dejanskega lotenja skoči od

§-a 411 kaz. zak., kjer je »dolus« bivstven, — brez prehodnega prestopka — naenkrat k §-u 496 kaz. zak. Lotenje je glede namena v §-u 411 in 496 kaz. zak. popolnoma istotno, drugačne so samo posledice, odnosno samo učinek je manjši. Tukaj se, — kar se tiče dejanskega zlohotenja — spajata, dolus »criminalis« in »animus iniuriandi« v eno celoto; pri psovanju (besedovanju) pa gresta zopet narazen, ker ni od psovanja samega in storilčevega naklepa zavisno, da se prizadetnik čuti res žaljenega. Da se slučaji §-a 496 lahko tudi dogode iz prijaznosti, iz prijateljske šale, pri igri, v gledišču, to ne ovira, da so taki slučaji in morajo biti nekaznivi; malomarnost (»culpa«) je tukaj kot činitelj kaznivosti izključena. Žalilni naklep (»dolus = animus iniuriandi«) je tukaj nedvomno bistven. Enako je brez vsega dvoma bistven tudi žalilni naklep pri slučaju §-a 491b na pr., če se koga opljuva (idealni stik §-ov 496, 491) če se koga zasramuje, kažoč mu jezik, ali kar se tudi često dogaja, kažoč mu goli del telesa i. t. d. Taka dejanja se brez žalilnega namena ne dajo misliti, da so kazniva. Enako je pri slučajih §-a 489, ko se objavljajo žaljiva dejstva zasebnega ali rodbinskega značaja, če objavljalec k objavi ni prisiljen. Vsako tako objavlanje se vrši že po svoji naravi iz neprijaznih nagibov, iz neprijaznega naklepa; malo več ali manj ne pride v poštev. Že oblika — očitno objavljenje — izključuje malomarnost; ali je objavljalec objavljal »bona« ali »mala fide«, ne pride v poštev, ker je po zakonu vseeno, ali gre za resnična dejstva; goli neprijazni, protivni, sovražni namen je tukaj kriterij kaznivosti. In enako je tudi pri vseh drugih slučajih §-ov 487 in 491 kaz. zak., kjer ni dopuščen dokaz resnice.

Tretjič je še raziskati slučaje §-a 487—491 kaz. zak., v katerih je dopuščen dokaz resnice, ali dokaz dobre vere (»bona fides«). Izvaja se namreč tako: kjer je kdo v resnici zakrivil kaznivo dejanje (§ 487); resnično določno nečastno in nenravno dejanje (§ 488) — in dejanja, iz katerih izhaja zaničljivo mišljenje, in zaničljive lastnosti, (§ 491) — ta dejanja so ob sebi lahko dejanja §-ov 487 in 488 — tam se ne da govoriti o lažnjivi obdolžitvi kaznivega dejanja, (§ 487); o obdolžitvi izmišljenih in spačenih določnih dejstev (§ 488), in o obdolžitvi sramotnih lastnosti in misli (§ 491), — ampak vse obdolžitve so gola resnica.

Resnico govoriti je pa smeti povsod in vselej! — Vsi ti prestopki pa so sestavljeni iz dveh elementov; prvi obsega lažnjive, izmišljene, izpačene očitke, — ta znak se je v nič razpršil, razveljavil z dognanim dokazom resnice. S tem pa je ostal še nedotaknjen, v vsej svoji moči pojem obdolžitve, — to je element neprijaznosti, nedobrohotnega, neprijaznega, protivnega, sovražnega početja zoper prizadetnika. Z dokazom resnice se element sovražnosti, žaljivi naklep (»dolus«) ni zadel in odstranil. Res je po zakonu oprostiti žalilca, če dožene dokaz resnice, in najsi je sam priznal, da je žaljenca obdolžil iz najsovrážnejšega namena, »summo cum animo iniuriandi«. Toda ravno tako je oprostiti storilca, ki je izrekel in ki je naprej naznanil, da je baje žaljenec storil kak prestop (Š-a 487), ali kako nečastno ali nenravno dejanje, — iz prijaznih, prijateljskih namenov, v šali, v igri itd., čeprav navedena dejstva priznana niso resnična; morda jih je celo navajal zatrjujoč, da to ne more biti resnica; da tega o žaljenem ne verjame, da ga je na tak način hotel zagovarjati, se potegovati zanj, — čeprav to za žaljenca ni bilo koristno, in bi bilo marveč umestno molčati. Tako početje bi moglo biti pač kulpožno, neprevidno, malomarno; toda ni misliti, da bi se našel sodnik, ki bi storilca mogel obsoditi v takih okoliščinah. Nedostaja pač pojma neprijaznosti, protivnosti, sovražnosti obdolžitve. Zagovor še ni bila nikoli obdolžitev. Torej vzlic temu, da je bil dokaz resnice po zakonu možen, je obtoženca oprostiti, čeprav dokaza resnice ni dognal.

Vidimo torej, da je žalilni naklep pri prestopkih in pregreških razžaljenja časti bistven.

C.

Zakon pa je postavil izjemo v prid onemu, ki resničnost očitanih dejstev dokaže, upoštevajoč dozdevno pravilno načelo, da se resnica sme brezobzirno govoriti povsod in vselej brez strahu in kazni. Izjema pa nikoli sama ne sme in ne more biti pravilo; izjemo je vedno utesnovaje razlagati, izjema ne more biti nikjer in nikoli nad pravilom.

Da je pa dokaz resnice res samo za izjemo dovoljeni razkrivdni razlog, izhaja iz zakona ne samo latentno, iz razvitega stvarnega položaja, marveč celo iz pozitivnih določeb. Po

§-u 489 kaz. zak. so kaznive vse obdolžitve, čeprav so priznane resnične. Po §-u 497 kaz. zak. so predmet kaznivega dejanja samo dejstva, ki so »a priori« dokazana, — da, celo »expressis verbis« razsojena. Tukaj zakonodavec razloga resnice ni upošteval in ni priznal; tukaj je marveč resnica kvarna, neumestna, krivična. Ali je naš zakon, dovolivši dokaz resnice za razkrivdni razlog, sploh ukrenil pravo, je — »de lege ferenda« — zanikati. Res, velika krepost in tudi dolžnost je: govoriti povsod in vselej resnico; toda še večja je nedvomno krepost: ne neprijazen, protiven in sovražen biti bližnjiku, ne ga žaliti — četudi z resničnimi dogodki in očitki, ako tega ne terjajo višji oziri. Kolizija med tema dvema krepostima in dolžnostima torej v našem kazenskem zakoniku ni rešena srečno. Samo to bi smelo biti odločilno, ali je kdo primoran ali poklican izreči ali objaviti obdolžitve radi kaznivih nečastnih ali nenravnih dejanj bližnjika, ali ne. Tudi naš kazenski zakon ima začetke tega načela, v §-u 489 določujoč: » če kdo objavlja ne da bi bil (k obdolžitvi) po posebnih okoliščinah primoran«. Toda takrat so bili merodavni še stari nazori in historična nanašanja, »exceptio veritatis«, civilni momenti, in zategadelj to načelo ni prišlo do razvitka in popolne veljave, ampak ostalo je samo pri prvih začetkih, merodajno le v edini določbi. Kar se tiče prakse, se često tudi v razsodbah kas. dvora nahaja izrek, da »animus iniuriandi« ni bistven, in na pr. izvaja: da za kaznivost razžalitev po §§-ih 487 do 496 kaz. zak. ni potrebno, da se je obdolžitev izrekla edino le iz teženja, podkopati čast žaljenca, marveč zadostuje že, če je storilec delal v zavesti, da se z obdolžitvijo krši čast žaljenca po načinu, določenem v posameznih zakonih. Če kdo žaljenca nerodno brani kake obdolžitve, ima lahko tudi zavest, da bi bilo boljše molčati, in da se z novim razpravljanjem stvari krši čast žaljenca, — in vendar zaradi tega ne more biti že kazniv!

Mnogo se govori o neki zavesti, toda tako, da se da le s težavo posneti, kaj se s to zavestjo sploh hoče reči, ali se pa sploh ne da posneti. Videli smo zgoraj, pri določanju pojma »dolus«, da se zavest more nanašati samo na kaznivost dejanja; da se je zgodilo storilstvo, čeprav je dejanje kaznivo. Očividno ne more biti dejanje kaznivo, ki se godi v zavesti prijaznosti in prijateljstva do žaljenca, marveč more biti samo tisto storilstvo

kaznivo, ki se vrši v zavesti neprijaznosti, neprijateljstva ali celo sovražnosti do žaljenca, oziroma, ki se vrši naravnost iz neprijateljstva ali celo iz sovražnosti. Samo ta »zavest« je merodajna. Da pa ta zavest ni le kaka posledica razžalitve, da ne prihaja šele po storilstvu na dan, ampak da storilstvo iz nje izvira, je njena posledica, oziroma da je ta zavest storilstvu le predhodnica, o tem ne more biti dvoma. Ta zavest očitno ni nič drugega kakor ravno zlobni naklep (»dolus«) sam. Zavest storilstva iz neprijaznosti, neprijateljstva ali sovraštva zadostuje za zlobni naklep, naj se potem že naziva »dolus« ali »animus iniuriandi« ali pa žalilni namen¹⁾.

D.

V nastopnem je še razmotriti nekaj priročne judikature s stališča razvijanega načela:

1.) Za kaznivost v §-ih 487 do 496 kaz. zak. navedenih napadov na čast ni potrebno, da so se započeli edinole v teženju, podkopati čast komu drugemu, marveč zadostuje, če je storilec imel zavest, da se s tem krši čast drugega na kateri v dotičnih zakonih navedeni način (plen. odl. 16. februarja 1882 št. 9729, zb. št. 480; 4. marca 1892, št. 200 zb. št. 1534).

2.) Za kaznivost po §-u 493²⁾ kaz. zak. (kazniv ni samo prvi začetnik ampak vsak razširjevalec) mora razširjevalec razžaljive izjave biti si svest njene kaznive kakovosti in protipravnosti svojega obnašanja (plen. odl. 23. januarja 1894 št. 665, just. min. uk. l. 1894 št. 999²⁾).

3.) Razžaljive obdolžitve, ki jih izreče uradnik »bona fide« po obliki in vsebini v mejah obveznega ščitenja javnih smotrov, ne morejo utemeljiti odgovornosti v zmislu razžaljenja (plen.

¹⁾ glej pozneje razloge k kas. odločbi pod D 4).

²⁾ Obdolženec je zagovarjal uradnika, o katerem je nekdo trdil, da je uradniku pridal h komisijskim stroškom še 10 gld., kajti, »kdor dobro maže, se dobro vozi«. Zavzemajoč se za uradnika, se je obdolženec takim grditvam protivil. Kasacijski dvor je obsodbo obeh stopinj razveljavil. »... Če je obdolženčevo obnašanje res vzniklo iz ogorčenja, potem je preiskati in ugotoviti, če je zavest protipravnosti tega obnašanja, katera mora biti poleg spoznanja injurijoznega značaja izjave ugotovljena, bila z občutkom ogorčenosti res odstranjena.« (!)

odl. dne 12. februarja 1895 šte. 1897, just. min. uk. l. 1895, šte. 1145¹⁾).

4.) Podpis spisa razžaljive vsebine ne zadostuje, da bi se po 12. poglavju kaz. zakonika za odgovornega izreklo tudi onega, kateri je, čeprav po svoji krivdi nepoznavajoč vsebino, podpisal; nalašč (v zmislu §-a 1 k. z.) se mora izjava izreči, ki naj se, kakor naperjena proti varnosti časti, v zmislu navedenih zakonov vpoštevata (plen. odl. 17. novembra 1897 št. 13294 just. min. uk. l. 1898 št. 1378²⁾).

¹⁾ Uradnik je navajal v poročilu, da so poklicani cenilci cenili živino (za katero naj bi država plačala odškodnino) najbrž vsled tujega vpliva previsoko. Kas. dvor je zoper obsodbo II. stopnje uradnika-obdolženca oprostil Čeprav se kaže, da je izjava v poročilu nalaščna, nameravana obdolžitev, se vendar ne da trditi, da izvira obdolžitev iz protipravnega naklepa. Nedostaje marveč onega subjektivnega momenta, katerega je treba za ustanovitev razžaljenja časti. Morala bi se ugotoviti dejstva za to, da se je izrekla obdolžitev iz nagajivosti ali zlobnosti, — ali da se je izrekla samo v svrhu, drugemu izjaviti zaničevanje.

²⁾ V pritožbi zoper imenik volilcev pri občinskih volitvah so se nekateri občani pritožili, in se je imenik imenoval sramoten ter nedopustno sleparstvo. Nekateri, ki so, ne da bi bolje prečitali pritožbo, sopodpisali, so bili tudi obsojeni. A kasac. dvor jih je oprostil: » Brez zavesti, da se s tem krši drugemu čast — ne more biti govora o razžalitvi. Če tudi mnogokrat izrečenemu nazoru, da je k dejanskemu stanu razžaljenja časti poseben, v namenu razžaliti tičeči »animus iniuriandi« potreben, — ni pritrjevati, marveč pri tem in vsakem drugem doložnem deliktu zadostuje navadni dolus, namreč vednost in hotenje protipravnega dejanja, — vendar tam ne more biti govora o razžalitvi, storjeni z zavestjo, kjer storilec o momentu svojega storilstva, s katerim se drugemu krati čast, ničesar ne ve. Če je razžaljenje pojav volje, ponižati kogarkoli nravno veljavo v ugledu pri drugih, tedaj izhaja že iz tega, da mora ta pojav biti najmanj — doložen; to je pa samo tedaj, če storilec razžaljivi značaj izjave spozna in se razen tega zaveda njene protipravnosti. Res je lahko v slučaju obrekovalne razžalitve tudi moment malomarnosti (»culpa«) pomemben tedaj, če se zoper kako osebo izrečena razžaljiva obdolžitev sicer opira na določna sumna dejstva, ki pa pri normalni razsodnosti ne morejo biti zadostna, da bi se obdolžitev smatrala za resnično. Pa tudi v tem slučaju kulpoznega začetja mora obdolžitev sama (izjava) biti nalaščna, nameravana; storilec mora vedeti, da nekoga obdolžuje žaljivega dejanja; kulpozno je njegovo storilstvo samo v toliko, kolikor bi pri potrebni pazljivosti ne mogel dobiti prepričanja o resničnosti svoje

5.) Dolus. Za kaznivost v §§-ih 487—496 kaz. zak. navedenih napadov na čast se ne zahteva, da je kršitev časti naravnost namenjena; z a v e s t razžaljivega značaja razžalitve zadostuje (plen. odl. 31. januarja 1899 št. 1276, I/2309¹⁾).

6.) Da se utemelji odgovornost po §-u 493²⁾ kaz. zak. mora raznašanje razžaljive, po kom drugem izrečene izjave, objektivno biti sposobno za pospeševanje večjega razširjanja in subjektivno združeno z zavestjo te sposobnosti (plen. odl. 7. marca 1899 št. 3316 I/2325²⁾).

obdolžitve. V pričujočem slučaju pa se o nalaščni preiščleni obdolžitvi ne da govoriti, dokler ni ugotovljeno, da so podpisalci tudi res vedeli, da se obdolžitev nahaja v spisu. Njih volja je bila nedvomno to, da reklamirajo proti sestavi volilnega imenika, upoštevanje volje, ta namen presegajoče, volje glede žaljive izjave zoper občinski zastop, zahteva predpogoj, da so dotična mesta v pritožbi poznali.

¹⁾ Občinski svetnik je obdolžil stavbarja, da je iz strankarstva zazidanje potoka izvršil najprej na desnem bregu. Kasac. dvor je obsodbo I. stopnje zoper oprostitev II. stopnje obnovil, kajti: Zoper nameščenca kakega oblastva zaradi izročnega dela izrečeno očitane pristranosti ima obdolžitev protiobveznega in nečastnega dejanja v sebi (§-a 488 k. z.). Tako očitane ni dopustna kritika in ga ne more opravičevati nagib iz dejstva, da so se prebivalci drugega obrežja zoper stavbarja v očitnem smislu pritoževali. V kolikor pa daje domnevni nedostatek »animi iniuriandi«¹⁾ II. instanci oprostilni razlog, se pa ni uvaževalo, da se za kaznivost v §-u 487 in 488 kaz. zak. navedenih napadov na čast nikakor ne zahteva, da so se izvršili ti napadi edinole v teženju, podkopati čast drugega, marveč zadostuje, če je imel storilec zavest, da se je s tem kršila čast žaljenca. Za to, da bi bila ta zavest v letem slučaju izključena, ni v razlogih najti nobene opore.

²⁾ O priselivšem se učitelju se je govorilo, da je »grob«, in da je v prejšnji službi otroke tako pretepal, da je eden umrl in da sta dva druga zbolela. A je to naznanil svoji materi. Pri vzklicni razpravi zoper obsodbo I. stopnje je A ponudil dokaz resnice. Tri priče so potrdile po navedbi svojih otrok-šolarjev, da ena učenka vsled tepenja še sedaj leži in je bljuvala kri, in da so otroci vseh treh prič bili tepeni, ter da je bil učitelj zaradi tepenja otrok premeščen. Na drugi instanci je bila prva obsodba potrjena. Kas. dvor je obdolženca oprostil, češ, da le-ta sicer ni dognal dokaza resnice ali verjetnosti, ker priče niso potrdile takih okolščin, iz katerih bi se bili o b č a s u storilstva dali posneti zadostni razlogi, da je moči obdolžitev smatrati za resnično. Oprostitev pa je bilo izreči iz materialnega razloga §-a 493²⁾ kaz. zak., ker je kazniv samo tisti, ki razžalitev razširjati skuša. Naznanev pa še ni kartako že tudi razširjevanje (prim § 63 k. z., § 6 tisk. z.) o n a m o r a, kakor je posneti iz enake določbe §-a 238 kaz. zak. iz l. 1803

7.) Dolus (§-a 9. odv. reda). K omejitvi zagovornikove odgovornosti za njegove, v imenu zagovarjanca izrečene izjave (plen. odl. 18. junija 1901 št. 8653, št. 2625/III¹).

8.) Za naslovljenca razžaljiva vsebina kakega zaprtega odposlanega pisma more odgovornost po §-u 488 ali 491 kaz. zak. samo tedaj utemeljiti, če si je bil odpošiljalec v svesti, da vsebina pisma neizogibno ne pride v znanje samo razžaljencu ampak tudi drugim in — če gre za slučaj §-a 491 kaz. zak. — več od razžaljenca različnim osebam (plen. odl. 22. januarja 1901 št. 868 III/2549²).

(II. del) objektivno k večji javnosti (razžalitve) doprinašati in subjektivno biti spojena z zavestjo te sposobnosti. Če sin naznani materi, to ni že razširjanje, in ni nobene opore za to, da bi si bil obtoženec razširjanja svest.

¹) Utemeljeva je dokaz resnice je zagovornik v imenu zagovarjanca izjavil: »s tem tožitelja dolžim hudodelstva, ker je krivo izpovedal kot priča«, in da je obdolženca oprostiti, če le dožene dokaz verjetnosti. Zasebni obtožitelj je tožil zagovornika, ker je s tem prekoračil meje zagovorništva in zagovornik je bil obsojen na obeh instancah zaradi §-a 487 kaz. zak. Kas. dvor ga je oprostil, ker je bil zagovornik po §-u 9 odv. reda upravičen, brez okoliščin navajati vse, kar je smatral prikladno v zagovor svoje stranke, in v to svrho uporabiti vsa zagovorna sredstva, ki niso bila protivna pooblastilu, zakonu in njegovi vesti. Zagovornik je utemeljeval samo nazor, da obtožno dejstvo ni podrejeni §-u 491, ampak 487 kaz. zak. (zasebni obtožitelj bo zaprt, on nekoga na določno daljavo zaradi kratkovidnosti ni mogel spoznati, pa je kakor priča trdil, da ga je spoznal). Samo če bi zagovornik iz zlobnosti ali nagajivosti prekoračil mejo dopustnosti, trditi resnico in opravičene težnje varovati, bi bil krivdorek na mestu.

²) Ker neka hranilnica ni, kakor je sprva nameravala, obdolžencu podaljšala menice, je ta pisal »ravnateljstvu« ogorčeno pismo, in med drugim tudi stavek: »Mislim moram, da ravnateljstvo niti pojma nima o tem, kako se taka zadeva rešuje.« I. instanca je obdolženca oprostila, ker v pismu ni razžaljenja, ampak le dopustna kritika, in ker tudi ni najti znaka razširjanja v smislu §-a 488 kaz. zak., kajti obdolženec ni mogel vedeti, da na ravnateljstvo naslovljena pisma ne pridejo v roke samo ravnateljstvu, ampak tudi uslužbencem. II. instanca je bila v tem oziru drugega mnenja in obdolženca obsodila. Kas. dvor ga je zopet oprostil, kajti naj gre za slučaj §-a 488 ali 491 kaz. zak., vedno mora biti v subjektivnem oziru ugotovljeno, da si je bil obdolženec svest, da razžaljivo pismo neizogibno pride v znanje ne samo žaljencu ampak tudi drugim, in za slučaj §-a 491 kaz. zak. več osebam; o tem pa v razsodbi II. instance ni ničesar najti.

9.) Telesno strahovanje otroka, po pristojеči pravici strahovanja v svrho vzgoje izvršeno, se ne da podreјati določilu §-a 496 kaz. zak. (plen. odl. 5. maja 1903. št. 6823, V/2836¹⁾).

10.) Odgovornost v smislu §-a 491 kaz. zak. je za smešitev kake osebe utemelјena le tedaj, če jo smešitev ponižuje v javnem mnenju (plen. odl. 8. marca 1904 št. 3368, VI/2926²⁾).

»Dolus« smo zgoraj označili kakor določitev volje za storitev kaznivega dejanja z zavestjo kaznivosti tega dejanja.

Tudi navedene odločbe kasacijskega dvora govore o zavesti in odločba pod 1) naravnost o zavesti pri storilstvu, da se s tem krši čast komu na način, naveden v dotičnih zakonih (§-i 487—496); odločba pod 2) da si razširjalec mora biti protipravnosti (protizakovitosti) svojega obnašanja svest, in ta zavest mora biti razen spoznanja injurijoznega značaja ugotovljena. Odločba pod 3) zahteva za ustanovitev razžaljenja časti (posebni) subjektivni moment, moment obdolžitve iz nagajivosti ali zlobnosti, ali samo v svrho, drugemu izјaviti zaničevanje.

Odločba pod 4) lahko služi v šolski zgled za »kulpozno« razžalitev. Tukaj kas. dvor potrebnost »animi iniuriandi« naravnost taji, — pa v isti sapi zatrjuje, da je potreben zgolj navadni »dolus« — namreč vednost in hotenje protizakovitega

¹⁾ Učiteljica, po župniku naprošena, naj vzdržuje red v cerkvi med otroci, je ne celo 6-letnega dečka zlasala zaradi nemira in je bila na obeh instancah zaradi §-a 496 kaz. zak. obsoјena. Kas. dvor jo je oprostil, razsodivši, da sicer more predmet razžalitve biti tudi otrok, kadar z vstopom v šolo vstopi v krog dolžnosti, vendar je tukaj odločilno dejstvo, če je župnik res učiteljico za nadzorovanje otrok naprosil. Če se namreč dokaže ta okolnost, tedaj na strani učiteljice nedostaja žalilnega namena, ona bi bila izvrševala samo pravico strahovanja, toraj ravnala samo »animi corrigendi«, nikakor pa ne z zavestjo, da s tem krši čast otroku. V tem oziru pa ne more priti v poštev § 496 kaz. zak., ampak samo § 413 kaz. zak.

²⁾ O priliki neke rabuke je redar zahteval, da vsi navzočniki zapustijo kavarno. Dijak si v tem naroči par klobasic in noče takoj oditi. Redar ga zavrne: saj nimate niti denarja v žepu, da bi plačali klobasice. Obsodbo obeh inštanc je kas. dvor razveljavil in redarja oprostil. Drugi slučaj §-a 491 kaz. zak. stoji pod napisom »drugo javno sramotenje« in v besedni zvezi: »sramotilni spisi«; iz teh dveh okolščin je sklepati, da ne zadoštuje vsako zasmehovanje, če je tudi karikiranje, ali sarkastična ali ironična izјava, ampak da mora zasmehovanju biti lasten tudi element ponižanja v javnem mnenju.

dejanja, — spoznanje razžaljivosti in zavest protizakonnosti, — nalaščno premišljeno obdolžitev. Zgled malomarnega (kulpoznega) storilstva tiči namreč v tem, da nekdo podpiše po sovolilcu spisano volilno pritožbo, (h kateri je opravičen), pritožbe pa ni čital, in ne ve za to, da je pisec pisal osebne razžalitve. In naj bo vkljub tej nevednosti vendar kazensko odgovoren!? Nikakor ne. Malomarnost v storilstvu pri doloznih delikatih ne more biti kazniva. Malomarnost in brezbržnost za resničnost obdolžitve pa se ne nanaša na storilstvo, marveč na dokaz resnice. Čeprav se storilec ni zagotovil, da je izrečena obdolžitev resnična, jo je vendar izrekel. S tem se je pripravil ob razkrivni razlog dokaza resnice; »dolus« storilstva in pa dokaz resnice sta pa dva čisto različna pojma. »Dolus« mora biti že ugotovljen, — in le tedaj je treba k oprostitvi dokaza resnice.

V slučaju 2) je obdolženec zasebnega obtožitelja zagovarjal, — torej ga ni nameraval žaliti. Pomotna je trditev, da je bila »zavest protizakonnosti« z ogorčenjem odstranjena, — marveč je ravno zaradi ogorčenosti sploh ni bilo.

V slučaju 3) in 7) ter 9) so bili uradnik, zagovornik in tudi učiteljica po obstoječih zakonih ne samo upravičeni, ampak tudi obvezani to storiti, kar so storili; o žalilnem namenu torej zaradi posebnih obveznosti ne more biti govora, — on je paraliziran po pozitivni obveznosti zakona: »species derogat generi«. Učiteljica je ravnala »animo corrigendi«, — zavesti protizakonnosti, protizakonnitega storilstva tukaj nedostaje, zato tudi ne določnosti. Zagovornik je izvajal samo »animo docendi«, oziroma »illustrandi«, uradnik »animo officii«.

Kar se pa tiče razširjanja, pa pravilo odločeb k §-u 493² kaz. zak. osobito pravilo pod 6) ne bo pravo, — češ da je kazniv samo tisti, ki razžalitev skuša razširjati; skuša pomeni samo — »dolus«, kot sicer — obdolžitev. Kaj se pa pravi razširjati, to je zakon že sam dovolj jasno določil. Za storilstvo v slučajih §-ov 487, 488 kaz. zak. zadostuje, da se je žalitev izrekla proti osebi, ki je od žaljenca — različna. Kar je zadostno za prvega žalilca, mora biti zadostno za drugega, to je: za raznašalca. Kjer zakon zahteva za prvega storilca — razžalitev na javen način, ali pred več ljudmi (§ 491, 496, 487), tam je isti način storilstva bistven seveda tudi za raznašalca. Zakonove besede v §-u 493² kaz.

zak. »skuša razširjati« ne pomenijo nič drugega — nego razširjalca v nasprotju s prvim storilcem (»začetnikom«), in zakon s temi besedami samo kratko posname to, kar o načinu storilstva navajajo posamezni §-i za prvega storilca. Absurdno bi bilo, da bi na pr. zakon za prvega storilca zahteval javno storilstvo, za razširjalca pa bi zadostovala že izjava proti edini tretji osebi, — ali tudi nasprotni. Da bi razširjalčevo storilstvo moralo k večji javnosti razžalitve doprinasati objektivno, in subjektivno biti spojeno z zavestjo te sposobnosti, in da bi za tako razširjanje moral biti potreben kak poseben naklep in namen razširjevanja, — o tem ni misliti. Le-ta sentenca se da marveč sprejeti samo toliko, da mora biti razširjano dejstvo objektivno sploh v smislu zakona sposobni predmet razžalitve, in v subjektivnem oziru mora biti 1. določitev volje za storitev kaznivega razžaljivega dejanja, in 2. zavest kaznivosti tega dejanja — kakor pri prvem storilcu. Razširjalec je, dejali bi, zopetni, — novi storilec, ki isto stori, kar je poprej storil že drugi. Samo namen (»dolus«) pri razširjanju je merodajen kakor pri prvem storilstvu.

V slučaju 8) je odločilno samo dejstvo, ali je prišlo in imelo priti žaljivo pismo v roke samo žaljencu, ali pa od njega različni osebi, odnosno različnim osebam.

Iz vseh navedeb toraj izhaja: Pretirani »animus iniuriandi« je sploh neraben, in tudi nejurističen. Stvarni »animus iniuriandi« pa ni nič drugega nego — navadni »dolus;« samo pri posebni vrsti deliktov — namreč razžaljenjih časti — je označen s tem posebnim imenom, ker je vsem razžaljenjem značilna »iniuria« v posebnem pomenu žalitve, obdolžitve. In tak »dolus = animus iniuriandi« se tudi v kasacijskih odločbah dejansko priznava, četudi često netočno izraža (na pr. ad 1), 5), 8). Brez žalilnega naklepa — ni kaznive razžalitve.



Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Zasebne pravice na javnem blagu, zlasti na javnih potih (§-a 287 in 288 o. d. z.) se dajo priposestevovati, kajti javna pota niso absolutno odtujiva (§ 1455 o. d. z.) in so tudi lahko predmet pravnega prometa (§ 311 o. d. z.), ki je le omejen glede na to, da so pota namenjena za občeno rabo. Če zasebnik uporablja javen pot na način, ki ne ustreza občni rabi, če to stori v zavesti, da izvršuje zasebno pravico, in je vidno, da uveljavlja ta način rabe, kakor njemu samemu (ne občinstvu) pristoječo pravico, tedaj je opraviiti z zasebno pravno posestjo, tedaj je občna raba javnega blaga omejena, tedaj dotični predmet ni več nezmožen pravnega prometa. Takšno zasebno pravico lahko podelé organi, ki upravljajo dotični javni svet, a pridobi se tudi, če ti organi proti svoji dolžnosti pripuščajo rabo javnega sveta na drug način, kakor po občni, vsakemu občanu dovoljeni rabi. Čim je servituta na javnem svetu zasebnopravno pridobljena, je ne morejo zakasnele policijske odredbe več odpraviti. Deželna cestna zakona za Kranjsko od 26. sept. 1874, št. 27, in 28. julija 1889, št. 17, dež. zak. ne branita takega priposestevovanja, kajti ne obsezata zasebnopravnih določil. — K dokazovanju nepoštenosti posestnika (§-a 328 in 1477 o. d. z.).

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je v pravni stvari mestne občine ljubljanske zoper društvo »Casino« v Ljubljani zaradi priznanja prostosti bremen na podstavi z obema strankama opravljene ustne razprave razsodilo dne 24. septembra 1905 opr. št. Cg I 339/4-1:

Toženo društvo »Casino«, kakor lastnik zemljišča vl. št. 4 kat. obč. Kapucinsko predmestje, je dolžno:

1.) priznati, da je mestni občini ljubljanski lastna, pod seznamom II. k. o. Kapucinsko predmestje kakor javni prostor vknjižena parcela št. 160 prosta bremen glede na tej parceli, oziroma nje deležu št. 160/8 na vogalu kavarne v kazinskem

poslopju pritlično postavljene lesene verande ter je dolžno: *a)* leseno verando na zahtevo tožnice odstraniti; *b)* na prostoru, kjer se nahaja veranda, daljno postavljanje miz s klopmi in stoli za goste na prepoved tožnice opustiti;

2.) pripoznati, da je mestni občini ljubljanski lastno zemljišče »Zvezda« vl. št. 112 parc. št. 1 kat. obč. Kapucinsko predmestje bremen prosto glede postavljanja miz s klopmi in stoli od kazinskega kavarnarja na prostoru pred kavarno in sicer: *a)* zadej za kostanjevimi drevesi, in *b)* na tamošnjem, s kamenitimi ploščami tlakovanem prostoru pred kostanjevimi drevesi — na tem mestnem svetu na prepoved tožnice nadaljnje postavljanje miz s klopmi in stoli za svoje goste opustiti ter

3.) povrniti tožnici na 1794 K 16 v odmerjene pravdne stroške — vse to v 14 dneh pod eksekucijo.

Dejanski stan.

Zastopnik tožnice, mestne občine ljubljanske navaja prilagaje vse listine v izvirnikih in prepisih, na katere se v sledečem sklicuje:

Mestna občina ljubljanska poseduje glasom zemljiške knjige (izpisek v *A*) pod seznamom II. kat. obč. Kapucinsko predmestje javni občinski prostor parc. št. 160 in glasom zemljiško-knjižnega izpiska *B* posestvo vlož. št. 112 kat. obč. Kapucinsko predmestje s parcelo št. 1 pod splošnim imenom »Zvezda«, angleška naprava (Grundparzelle Sternallee, englische Anlage).

Občinsko posestvo »Zvezda«, parcelna št. 1 in oni del javnega prostora parc. št. 160, ki oklepa to posestvo na vseh straneh, kakor tudi posestvo društva »Casino« parc. št. 18/2 in 2, to vse je spadalo nekdanj h kapucinskemu samostanu ter se je ta svet po razpustu samostana s kupno pogodbo z dne 12. maja 1817 prodal skupini več posestnikov, kateri so ga s kupno pogodbo z dne 20. februarja 1836 prodali mestnemu magistratu ljubljanskemu.

Ta kupljeni svet se je nahajal takrat v mestni zemljiški knjigi pod rektif. št. 907—913, in od tega sveta je prodal mestni magistrat glasom kupne pogodbe z dne 23. decembra 1837 (*C*) en del v skupni površini $775\frac{1}{2}$ kvadratnih sežnjev stavbni družbi »Casino«, da sezida poslopje »Casino«.

Vse te kupčije vršile so se pod javnim nadzorstvom vsled dovolitve najvišjega oblastva, združene dvorne pisarne na Dunaju (Vereinigte Hofkanzlei), ki je kupno pogodbo mestnega magistrata s tem pristavkom potrdila, da magistrat od kupljenega sveta more odstopiti družbi »Casino« samo le toliko zemljišča, kar ga je za »Casino«-poslopje neobhodno potrebno, da pa se mora glede ostalega zemljišča vsakega načina uporabe in užitka vzdržati, ako se to od gubernije izrecno ne dovoli; to se razvidi iz razpisa okrožnega urada v Ljubljani z dne 14. okt. 1837, št. 2412 pod D, v katerem se pravi:

»In Rücksicht der dargestellten Gründe findet die ver. Hofkanzlei laut h. Gub. Vdg. vom 29. v. M. Z. 22.035 das Gubernium zu ermächtigen, dass dem Kaufkontrakte vom 20. Feb. 1836, womit die Besitzer mehrerer zu dem aufgehobenen Kapucinerkloster in Laibach gehörigen Gründe, in deren Besitz sie nur bedingt infolge des Kaufvertrages vom 12. Mai 1817 gelangten, dieselben dem Laibacher Magistrate wieder überliessen, die Bestätigung erteilt werde, jedoch mit der vom Gubernium in Antrag gebrachten Klausel, dass der Magistrat von den erkauften Gründen nur das wirklich zum Casino-Gebäude erforderliche Terrain der Casinogesellschaft abtreten dürfe und sich hinsichtlich des noch freibleibenden Terraines durchaus jeder Verwendungs- und Benützungs-Modalität ohne ausdrückliche Genehmigung des Gub. zu enthalten habe.«

Po določbi §-a 6 pogodbe pod C se je zavezal mestni magistrat kakor lastnik ostalega sveta kapucinskega vrta v korist kazinskega poslopja in njegovih lastnikov, da bode pred kazinskim poslopjem v celi dolžini »Zvezde« od takratnih »Samostanskih, sedaj Šelenburgovih do Gledaliških, sedaj Wolfovih ulic« napravil cesto v širjavi osem dunajskih sežnjev, jo vzdrževal v dobrem stanju, odprto pušchal in držal — tedaj pri lastni odgovornosti na to deloval, da po celem prostoru te ceste z 8 dunajskih sežnjev širokostjo pred kazinskim poslopjem ne sme nikdar nastati niti kaka ovira porabe ceste, niti kaka zadržba svetlobe. Dotični § 6 se glasi doslovno:

»Der Laibacher Stadtmagistrat verbindet sich als verbleibender Eigentümer des mehreren Excapuciner-Gartens zum Vortheile des neuen Casino - Gebäudes und dessen jederzeitiger

Eigentümer, vor dem Casino-Gebäude nach der ganzen Länge der gegenwärtigen Stern-Allee (Kongressplatz) von der Klosterfrauengasse bis zur Theatergasse herab eine Strasse auf die Breite von 8 Wiener Klafter zu bauen, auf eigene Kosten im guten Zustande zu erhaten, offen zu belassen und belassen zu machen, also bei eigener Dafürhaftung zu wirken, dass im ganzen Raume dieser Strasse von 8 Wiener Klafter Breite vor dem Casino-Gebäude weder eine Sperrung des Gebrauchs der Strasse, noch eine Hemmung des Lichtes jemals statt haben dürfe.

Die Eigentümer des Casino-Gebäudes und alle Besitznachfolger sollen berechtigt sein, jedes der Erfüllung dieser Stipulation entgegenstehendes Hindernis aus dem Wege zu räumen, deshalb zur Sicherstellung des Vertragspunktes der Stadtmagistrat bewilligt, dass der gegenwärtige Kaufvertrag auf die demselben in Urbario sub Rektif. Nr. 907 bis 913 einverleibte Realität des verbliebenen Excapuciner-Gartens intabuliert werde.«

Posestniki kazinskega poslopja imajo tedaj pravico vsakršno oviro te zaveze odstraniti in je mestni magistrat dovolil, da se ta točka pogodbe na njegovem ostalem posestvu vknjiži, kar se je vsled prošnje de praes. 24. februarja 1840 št. 1607 pod *E* tudi izvršilo in katera vknjižba glasom zemljiške knjige še zmerom obstoji.

Od kupljenega magistratnega sveta pod rektif. št. 907 do 913 se je odpisal družbi »Casino« prodani del, sedaj stavb. parc. št. 18/2 in vrtna parcela št. 2 pod vlož. št. 4 kat. obč. Kapucinsko predmestje, in pri napravi katastra se je izločil za javne prostore osnovani svet okoli »Zvezde«, ki sedaj sestavlja del več obsežne javne parcele št. 160; ostalo zemljišče, sedaj parcela št. 1 pod vlož. št. 112 kat. obč. Kapucinsko predmestje se je osnovalo za angleško napravo pod splošnim imenom »Zvezda«.

To zemljišče »Zvezda« je dobilo potem zunanjo ograjo nasproti javnemu prostoru in odločivši napravljene ravne in križpoti od sveta s travo porastlega, tudi notranjo ograjo z lesenimi stebri — oziroma stebriči, med seboj zvezanimi z lesenimi latami, da se prepreči vstop od zunaj ali prestop s potov na znotraj obrastli vrt.

To mestno posestvo »Zvezda« — kolikor se tiče napravljениh potov, namenjenih za občni javni promet ljudstva — ostalo

je pa zmerom pod nadzorstvom javnih oblasti in sicer c. kr. deželne vlade — gubernija — in prejšnega c. kr. okrožnega urada, ker se je smatralo drevored v »Zvezdi« ravno tako, kakor druge drevorede za javni prostor; to se razvidi iz zapisnika c. kr. okrožnega urada z dne 23. julija 1839 št. 10.670, iz odlokov c. kr. policijske direkcije z dne 15. aprila 1841 št. 1728, z dne 9. aprila 1842 št. 1765 in z dne 10. aprila 1842 št. 1770, iz zapisnika c. kr. deželne stavbene direkcije z dne 23. aprila 1842 in iz zapisov c. kr. okrožnega urada z dne 25. junija 1843 št. 10.240, z dne 6. avgusta 1842, št. 3552 in z dne 4. septembra 1843, št. 13.697 (pod *F* do *N*). To lastnost javnih, splošni uporabi trajno prepuščenih prostorov, v »Zvezdi« obstoječih potov, priznava in priznava mestna občina zmerom in še dandanes, kakor kaže uradno potrdilo mestnega magistrata z dne 22. avgusta 1903, št. 29.645 pod *O*.

Mestna občina ljubljanska je imela tedaj in ima še neprenehoma v svoji upravi javne prostore, tako parcele št. 160, kakor pota drevoreda v »Zvezdi«, pod parcelo št. 1, vlož. št. 112, kat. obč. Kapucinsko predmestje in sicer tudi v delih pred poslopjem društva »Casino« ter je oskrbovala in še oskrbuje po svojih delavcih snaženje s pometanjem in kidanjem snega na teh javnih prostorih, koder tudi promet nadzoruje mestna straža.

Mestna občina je položila glasom službenih poročil mestnega stavbinskega urada z dne 15. julija in 15. decembra 1886, št. 21.579 pod *P* pred kazinsko hišo nasproti »Zvezde« tlak od šamotnih plošč na javni parceli št. 160, oziroma 160/8, ter je tudi proti »Zvezdi« tam napravila jarek za odtekanje vode.

To upravo javnih prostorov je vršil mestni magistrat poprej pod nadzorstvom c. kr. političnih oblastev, kakor je razvidno iz navedenih listin pod *F* do *N*, in vršila jo je potem ter jo še vrši naprej po prejšnjem občinskem redu z dne 9. junija 1850, št. 276 dež. zak. § 75 in določenih sedanjega novega občinskega reda z dne 5. avgusta 1887 § 26, točka 2 *lit. b*) pod nadzorstvom občinskega sveta v samosvojem področju.

Za zasebno uporabo javnih prostorov po mestih, sosebno od strani kavarnarjev, gostilničarjev in drugih obrtnikov v svojo lastno korist so sklenili v novejših časih občinski sveti kakor zakoniti zastopi posebne določbe. Po teh določbah se prepoveduje

načeloma samolastna uporaba javnega sveta, a se pripušča le po naprošeni dovolitvi mestnega magistrata in proti plačilu določene odškodnine po zmislu priznavalnega, oziroma najemninskega plačevanja in po gotovih pogojih s pravico odpovedi.

To se razvidi iz poročil *Q* do *Y* in sicer državnega prestolnega mesta Dunaja, glavnih deželnih mest Gradec, Celovec, Brno, Solnograd, Linc, Inomost, Trst.

V enakem zmislu je sklenil tudi občinski svet ljubljanski v svoji seji dne 21. septembra 1897 glasom magistratnega uradnega potrdila z dne 2. junija 1803 pod *Z* določbe glede naprave portalnih izložb in naoglednih predalnikov, ki segajo na javni svet.

Zoper ta sklep občinskega sveta vložilo je društvo hišnih posestnikov v Ljubljani pritožbo na c. kr. deželno vlado, katera pa jo je glasom razpisa z dne 26. februarja 1900, št. 2431 pod *A*₂ zavrnila, in o tem je bilo društvo z magistratnim dopisom z dne 27. marca 1900, št. 8037 obveščeno; torej se morajo sedaj vsi posestniki takih portalnih izložb in naoglednih predalnikov pokoriti določbam občinskega sveta pod *Z* in plačevati od magistrata predpisano pristojbino za uporabo mestnega javnega sveta.

Društvo »Casino« v Ljubljani je pritlične prostore svoje hiše na oglu proti Šelenburgovim ulicam in nasproti »Zvezdi« določilo za kavarno, in te prostore tedaj daje kavarnarskim podjetnikom v najem. Pri tej kavarni napravilo je društvo v novjšem času (1886) na javni parceli št. 160, oziroma 160/8 na oglu nasproti »Zvezdi«, tam, kamor je mestna občina položila šamotni tlak, svojo leseno pokrito verando, za katero uporablja torej javni mestni svet. Nasproti tej verandi na zraven ležečem prostoru parc. št. 1 »Zvezde« postavlja pa najemnik društvene kavarne mize s klopmi in stoli za svoje goste, kjer se jim streže in sicer ob ugodnem času poznejše pomladi, v poletju in od kraja jeseni.

Ta uporaba javnega mestnega sveta se je dosedaj prostovoljno dopuščala, kakor so se poprej dopuščale brezplačno tudi portalne izložbe in naogledni predalniki, segajoči na javni svet. Ko se je pa za le-te določilo plačilo, nastalo je pri magistratu vprašanje, kako da je postopati glede uporabe mestnega sveta od strani društva »Casino«, ter se je naročilo preiskovanje v

magistratnih spisih. Župan je potem personalnemu in pravnemu odseku občinskega sveta z dopisom z dne 3. julija 1903, št. 21.760/03 pod B_2 nasvetoval predlog občinskemu svetu, naj se sklene, da se kazinskemu društvu naroči odstraniti lopo in ne zastavljati več trotoarja pred kazinsko kavarno, glede postavljanja miz in stolov na javni svet pa zahtevati plačilo primerne vsakoletne priznavalne najemščine. Ta odsek pa ni smatral, da je ta zadeva že popolnoma razjasnjena in je torej glasom zapisnika z dne 8. julija 1903 ad št. 21.760/01 pod C_2 naročil dalnje raziskave in zaslišanje mestnega pravnega konzulenta, ker je bil prepričan, da se sporni vprašanja brez pravde itak ne bosta rešili. Kako dobro je odsek to slutil, pokazalo se je kmalu.

Ko se je namreč dne 5. julija 1900 vršila Prešernova slavnost v mestnem drevoredu »Zvezdi«, in so se ob tej priložnosti nekatere mize, klopi in stoli odstranili od slavnostnega prostora, je dalo to kazinskemu društvu povod, da je vložilo svojo tožbo proti mestni občini ljubljanski zaradi motenja posesti de praes. 3. avgusta 1903, opr. št. *C II* 510/3, na kar se je vršila razprava pri c kr. okrajnem sodišču v Ljubljani.

Ta posestna pravda je pokazala, da si društvo »Casino« prilastuje pravice na javnem mestnem svetu in se je društvo v tem oziru posebno sklicevalo na najemne pogodbe s svojim kavarnarjem, izmed katerih se je objavila pogodba z dne 11. januarja 1876 v izpisku pod H_2 ; tu je v točki 3 *b)* in *c)* govor o verandi in postavljanju miz in stolov na mestnem javnem svetu.

Posestna pravda se je rešila glede na to, da mestna občina ni bila udeležena pri odstranitvi kavarnarjevih miz, klopi in stolov, marveč je to povzročil le slavnostni komite, s poravnavo z dne 10. oktobra 1903, opr. št. *C II* 519/3-5 pod I_2 v tem smislu, da se je izvestilo, da se je sporno dejanje brez dovoljenja in pooblastila mestne občine izvršilo, da tedaj le-ta ne izvaja pravnih posledkov, marveč, da ostane sporno posestno in pravno razmerje med kazinskim društvom in mestno občino nespremenjeno, kakor poprej, ter je glede na to društvo svojo tožbo umaknilo.

Sedaj, ko si kazinsko društvo lasti pravice nasproti mestni občini, je nastala potreba, da se to sporno vprašanje reši meritornim pravnim potom. Veranda pred kavarno »Casino« stoji

na javni parceli št. 160 oziroma 160/8 kat. obč. Kapucinsko predmestje, ki je občinsko blago mesta Ljubljane; stoji na prostoru, ki bodi glasom pogodbe §-a 6 vedno prost vsakega zastavljanja, kjer se raba ceste v širjavi 8 sežnjev nikakor ne sme zapreti in se tudi svetloba ne sme ovirati; te dolžnosti in oziroma pravice so glasom listin *B* in *E* še dandanes vknjižene. Veranda je na mestu, kjer je občina glasom uradnega magistratnega poročila pod *P* položila leta 1886 šamotni tlak.

Na parceli 160/8 kakor občinskem blagu torej nikakor ni bilo moči doseči kake pravice, ki nasprotuje pogodbenim določilom in nasprotuje tudi prepovedi sub *D* izvirajoči iz razpisa okrožnega urada v Ljubljani z dne 14. oktobra 1837.

Nasproti kavarne »Casino« na parceli št. 1 kat. obč. Kapucinsko predmestje postavlja kazinski kavarnar ob ugodnem letnem času mize s klopmi in stoli za svoje goste in društvo »Casino« si za to svoji pravice glasom svoje posestne tožbe in sicer, kakor kaže njegov načrt pod *A*₂ prvo vrsto s klopmi in stoli pred tamkaj stoječimi kostanjevimi drevesi, kjer je kameniti tlak, drugo in tretjo vrsto miz in stolov pa tam za drevesi na prostoru proti železni ograji. V pojasnilo situacije priloži tožnica načrt mestnega stavbnega urada pod *K*₂ kjer je prostor navedenega zastavljanja *b*) in *c*).

Ta parcela št. 1 tvori sicer glasom izpiska *B* vlož. št. 112 Kapucinskega predmestja, ali prostore, odločene splošni javni uporabi za drevored »Zvezda«, se je smatralo glasom spredaj navedenih listin zmerom tudi za občinsko blago.

Mestna občina ljubljanska kakor lastnica svojega občinskega blaga pod parcelo 160, oziroma 160 8 in svojega posestva »Zvezda« parc. št. 1, ki sta pod seznamom II in oziroma vlož. št. 112 kat. obč. Kapucinsko predmestje na njo prepisani bremen prosti, se torej smatra za upravičeno, s to svojo lastnino prosto razpolagati in vsakega drugega izključevati in je občinski svet sklenil, se te pravice posluževati in od društva »Casino« zahtevati priznanje prostosti bremen v tem zmislu, da ima mestna občina pravico terjati odstranitev verande na vogalu pred poslopjem »Casino« in pravico prepovedovati postavljanje kavarnarjevih miz s klopmi in stoli na javnem prostoru »Zvezde« pred kazinskim poslopjem in zahteva s tožbo: (glej izrek sodbe!).

Temu nasproti predlaga zastopnik toženega društva zavrnitev tožbenega zahtevka in navaja, prilagaje skice, fotografije in listine, nastopno:

a) Oni del parcele št. 160 oziroma 160/8, na katerem stoji veranda, pridobilo je toženo društvo s tem v last, da se je postavila ta veranda z vednostjo in voljo tožnice leta 1886, potem, ko se je položil šamotni tlak — za nepremično stavbo, kakršno kažejo fotografije in cela konstrukcija, katero naj preiščejo zvedenci.

Toženo društvo pa je razen tega imelo po pogodbi z vsakokratnim najemnikom kavarne od leta 1850 do 1886 pasażerno verando enake velikosti, kakor je današnja, ki se je pa čez zimo odstranjevala in je dalo v njej, kakor v poznejšnji — torej na celem spornem prostoru (*a, b, c, d* skice št. 3) — več kot 40 in 50 let od vročbe tožbe nazaj računjeno postavljati mize s stoli in klopmi, tako, da niti tožnica niti kdo drugi ni mogel izvrševati kakega posestnega ali lastninskega dejanja od spomladi do jeseni, ko je v tem času namreč stala veranda.

b) Ako torej toženo društvo že ni bilo pridobilo lastninske pravice na tem prostoru, pa je priposestovalo z navedenimi posestnimi dejanji »fundi nomine« vsaj služnost, na tem terenu postavljati in imeti verando v velikosti današnje od pomladi do jeseni, kakor hitro in dokler je mogoče sedeti na prostem, in dalje služnost, postavljati na tem prostoru mize, klopi in stole, dokler in kakor hitro je mogoče sedeti na prostem.

c) Na parceli št. 1, oziroma na njenem delu pred drevesi v skici pod št. 2 je dalo toženo društvo do 5. julija 1903 nemoteno postavljati po vsakokratnem najemniku kavarne po pogodbi več kakor 40 in 50 let od dneva vročitve tožbe nazaj računjeno mize s klopmi in stoli in je »fundi nomine« priposestovalo služnost postavljati na tem terenu mize s klopmi in stoli za goste, ter se sklicuje na najemno pogodbo z dne 13. julija 1852 pod št. 4, s katero soglašajo vse poznejšnje pogodbe, ki jih je sklenilo toženo društvo z najemniki kavarne, nadalje na priče, na lokalni ogled in zvedence.

V navedeni najemni pogodbi, v kateri so pod točko 1 *lit. a)*, *b)* in *c)* navedene vse lokalitete in predmeti (mobilije), ki se dajejo v najem tedanjemu najemniku Miklavžu R. se glasi točka 4:

»M. R. übernimmt ferner insbesondere die Verpflichtung, auf seine Kosten *c)* das Vordach zu ebener Erde im nächsten Frühjahr ganz neu und elegant in der von der Direktion genehmigten Art herzustellen und während der ganzen Dauer der Miete auch im eleganten Zustande zu erhalten, *d)* zu derselben Zeit auch gegenüber dem Vordache einen erhöhten gedielten Sitzplatz in der Länge von 10 Klaftern und in der Breite von $1\frac{1}{2}$ Klaftern neu herzustellen und während der Dauer der Miete im gutem Zustande zu erhalten und endlich *e)* im erforderlichen Falle über Anordnung der Direktion auch ein Gerüst für die Musikkapelle in der Sternallee aufzustellen«. Dalje pod točko 9: »Der Herr Mieter ist verpflichtet unter dem in 4. Absatz *lit. c)* erwähnten Sommerdache sowie auf dem daselbst *lit. d)* gedachten gedielten Boden, sowie überhaupt vor dem Kaffehause und in der Sternallee während der Zeit vom Georgi bis Michaeli eine genügende Anzahl von netten Bänken, Stühlen und Tischen aufzustellen und an Musiktagen auch für eine anständige Beleuchtung des Platzes vor dem Kaffehause auf eigene Kosten zu sorgen.«

Zastopnik toženega društva navaja dalje, da je pred l. 1886. na spornem prostoru, kjer stoji sedaj veranda, skozi več kot 50 let od dneva vročitve tožbe nazaj računjeno, stoječa pasazerna veranda imela sledeče konstrukcije: lesena streha s pločvino pokrita na 6 lesenih stebrih, povprečne stene iz lesenih ograj z žaluzijami tam, kjer je zdaj steklo, — ter se sklicuje v tem oziru tudi še na priče.

Zastopnik toženega društva priznava dalje pristnost in pravilnost vseh listin, ki so v tožbi navedene, a pripomni glede listine pod *O*, (magistratno uradno potrdilo z dne 22. avgusta 1903), da je pravno nerelevantna, dokler se ne predloži dotični zapisnik občinskega sveta z odobrilom deželnega odbora; — določno pa priznava, da toženo društvo na parceli št. 1 zadej za drevesi ni pridobilo nikake služnosti, ker se je izvrševala tod pravna posest še le od leta 1871 in ker o tem tudi v najemnih pogodbah z najemniki ni nobenega govora, — ter tudi izrecno priznava okolščino: da je računati v §-u 6 kupne pogodbe pod *C* navedenih 8 dunajskih sežnjev neposredno od zidu kazinskega poslojpa proti »Zvezdi«, tako, da je trotoar pred kazinskim poslojem, kjer stoji sporna veranda, v teh 8 sežnjih zapopaden.

Temu nasproti pa navaja in dokazuje tožnica, da sporna lesena veranda ni nikaka stavba poslopja, ampak je samo lesena lopa, ki le sloni na občinskem trotoarju in je naslonjena na zid kavarne, ne da bi zraven bila kakršna si bodi temeljna podzidava, torej je ta veranda le premična naprava, in ni moglo toženo društvo pridobiti lastnine zemljišča, tem manj, ker se niti ne more sklicevati na kako stavbno dovolilo. Načrt za verando je napravil Lovro M., stavbni polir in sicer po danem mu ukazu, ki se je tako glasil, da je postaviti verando, ki jo bode vsak čas lahko podreti in zopet sestaviti z istimi deli na istem ali drugem, za to pripravnem mestu. Lovro M. je tudi postavljenje verande nadzoroval ter se je pod njegovim vodstvom po zmislu danih mu naročil veranda tako postavila, da se jo vsak čas lahko razdruži in prenese ter z istimi deli postavi. Kar se tiče tesarskih in mizarskih del, so bila poverjena Antonu A., ki je svoja dela, pred vsem streho v zmislu danega mu naročila in po navodilih, prejetih od Lovra M. oziroma od svojega delodajalca navlašč tako izvršil, da se dajo od njega postavljeni deli lahko razdreti ter da se da z ravno istimi deli veranda zopet na istem ali na drugem, za to pripravnem mestu postaviti. Kar se tiče plinovih cevi, ki jih je monter Fran T. v verando napeljal, se tudi lahko vsak čas iz verande odvedejo brez nevarnosti, tako, da tudi te plinove cevi ne morejo spremeniti značaja verande, kakor premične.

Končno navaja tožnica, da je uprav predmetno sporno verando o priliki potresa 1895 kazinsko društvo preneslo v »Zvezdo«, potem pa zopet na tem mestu postavilo, kjer sedaj stoji, — in da se je v prejšnjih časih napravljalna na vogalu kavarne nad vhodom zgoraj samo neka streha, kakor je to navedeno v najemni pogodbi z dne 11. januarja 1876 pod H_2 v točki 3 b), kjer se imenuje »Sommerdach« in tudi v pogodbi (št. 4 odgovora, točka 4 c), kjer se imenuje »Vordach zu ebener Erde«. Ta streha je bila napravljena tako, kakršne so pred izložbami pri trgovcih in obrtnikih, kakor razpeta plahta, ki je zabranjevala dež in pripekanje solnca ter senco delala.

Kar zadeva sporno pravico, postavljati na prostoru verande na javni parceli 160, oziroma 160/8 mize, klopi in stole — to pravico odločno zanika — priznava tožnica, da se je vršilo to postavljanje že več kot 40 let — a proti temu navaja:

1.) da se javna uporaba občinstva na spornem svetu v zakoniti dobi 40 let ni popolnoma in neprenehoma izključevala in se je toženčeva posest večjidel z občinsko posestjo pretrgovala.

Dokler je bila nad spornim prostorom le streha, napravljalo se jo je le samo poleti in se v najemni pogodbi pod H_2 zato imenuje »Sommerdach« — poletna streha še v letu 1876, kar je še ravno tako dalje trajalo do postavljene lesene verande na mestnem trotoarju leta 1886. Porabljal se je tedaj sporni prostor le v poletnem času s postavljanjem kavarnarjevih miz, klopi in stolov pod razpeto streho od plahte in sicer tudi v tem času le po dnevi, dočim se je prostor zvečer popolnoma izpraznil, tako da se je ponoči na njem splošni promet občinstva neovirano vršil; to se je godilo tudi večjidel celega leta, ko celo ni bilo razpete strehe in na prostoru postavljenih miz, klopi in stolov.

Kar se tiče tlakovanega prostora pred kostanjevimi drevesi, priznava tožnica, da so se na tem delu občinske parcele št. 1 res postavljale mize, klopi in stoli kazinskega kavarnarja za njegove goste že več kot 40 let, ugovarja pa, da je uporabljalo in uporablja občinstvo ta tlakovani prostor za hojo itd., da se po tem prostoru ustavljajo in po njem hodijo ljudje, kolikor ni ravno zastavljen s 3 ali 4 mizicami s primernim številom stolov brez ozira na morebitne redke goste, ki tamkaj sedijo, ter da hodijo mimo teh miz, med temi mizicami itd. — in to brez ozira na zatrjevano baje izključno pravico toženke rabiti ta prostor poleti in v ugodnem vremenu za-se — posebno o prilikah vojaške godbe, kadar je bila v »Zvezdi«, za časa slavnostij, posebno pa za potresa je mestna občina ljubljanska rabila ta prostor za-se.

Prostor pod verando, kadar le-te ni bilo, so porabljali tudi drugi meščani za pasažo in celo, kadar so bili ondi postavljeni stoli in mize, kolikor so le-te to dopuščale.

Mestna občina po svojih delavcih oskrbuje ta prostor prav tako, kakor ostala pota v »Zvedi« in nadzoruje tamošnji pokret po svojih policijskih organih, tudi je kameniti tlak leta 1873 ali 1874 dala položiti po svojem magistratu.

V dokaz takega uporabljanja spornega prostora itd. ponuja tožnica priče.

Tudi dokazuje po pričah še, da je šamotni tlak, na katerem stoji veranda od leta 1886 in zlasti pod verando od leta 1886 dalje, kadar je potreba nanesla, popravljala mestna občina po svojih delavcih, in nadalje, da Peter G. kakor župan nikdar ni dal, niti nameraval dati dovoljenja za kako stalno ali trajno zgradbo pred kazinskim poslopjem in da le raditega ni uradno postopal zoper postavitev sporne verande, ker je bil prepričan, da se hoče le otvoriti pasažerna veranda, ki se bo na zahtevo mestne občine vsikdar odstranila.

2.) Poudarja dalje tožnica, da posest toženega društva tudi ni bila pristna.

Mestna občina je dopuščala začasno uporabo njenega javnega sveta brezplačno kazinskemu kavarnarju le radovoljno tako dolgo, dokler mestna občina drugače ne ukrene, kakor je prej dopuščala tudi portale za izložbe in ogledalnike na javnem svetu brezplačno postavljati, a s tem še ni izgubila pravice, s svojim javnim svetom, kakor lastnica, po svoji volji dalje razpolagati ter drugače ukrepati.

3.) O posesti toženega društva v pravnem smislu ne more biti govora, ker je z začasno rabo prostora vzel toženčev kavarnar ta prostor sicer v svojo začasno moč in je s tem postal le začasni imetnik v imenu najemodajalca, a to imetje ni postalo pravna posest, ker nedostaje sklepa društvenega zakonitega zastopa, da društvo hoče izvrševati rabo prostora kakor pravico na mestnem javnem svetu v lastnem imenu.

4.) Mestne občine tudi ni nikdar obvestilo kazinsko društvo, da je sklepalo kako pogodbo s kavarnarjem glede rabe prostora na parceli 160/8 in 1. vlož. št. 112. Mestni občini se s strani kazinskega društva tudi nikdar ni izdala kaka prepoved, kateri bi se mestna občina uklonila in prepustila dotični svet v rabo. Mestna občina je torej prostovoljno trpela, da je na spornih prostorih kazine kavarnar postavljajl stole. Sklepa, s katerim bi bil občinski svet proglasil pota v »Zvezdi« za javna, sicer ne more predložiti in se o tem sploh ni sklepalo, ker je občinski svet, izza leta 1850. sestavljen po novem občinskem redu, ta prostor v »Zvezdi« že prevzel kakor javno dobro, za kakršno se ga je glasom prilog *F* do *N* vedno smatralo.

Končno se sklicuje tožnica tudi na § 7 zakona z dne 26. septembra 1874 št. 27 dež. zak. in priznava, da so pristne nasprotniške priloge, da soglašajo nadaljne pogodbe z najemniki kavarne od leta 1871 s prilogo št. 15 in da je direkcija kazine odobrila te pogodbe.

Glede teh navedeb tožnice priznava toženo društvo:

a) da občinstvo v »Zvezdi« napeljana križpota, kakor tudi štiri stranska pota splošno rabi, sporni prostor parcele št. 1 pa le toliko in tedaj, kolikor in kadar toženo društvo ne izvršuje sporne služnosti;

b) da je mestna občina vsa sporna pota v »Zvezdi«, kakor tudi parcelo št. 160/8, Kapucinsko predmestje razen na prostoru, ki ga zavzema veranda, oskrbovala po svojih delavcih;

c) da je mestna občina leta 1886 položila šamotni tlak pred kazinskim poslopjem posebno tudi na prostoru, kjer stoji sporna veranda in ravno tako vodni jarek nasproti verandi pred kamenito tlakovanim delom spornega terena;

d) da postavlja toženo društvo klopi in stole na celem spornem prostoru razen pod verando, kjer ima izključno posest;

e) da se je ob času potresa 1895 sporna veranda prenesla v »Zvezdo«, in sicer zato, ker se je bilo bati, da padejo na njo kamni kazinskega poslopja in jo poderejo, in da se je potem zopet nazaj postavila;

f) da se je pred letom 1886 lesena veranda v jeseni odnesla in spomladi zopet postavila.

Nasproti navedbam tožnice pa navaja nastopno:

1.) Kar se tiče poštenosti pri postavitvi verande, se sklicuje na pisanje tedanjega kavarnarskega najemnika z dne 13. marca 1884 pod št. 10, in tozadevni zapisnik direkcijskega odbora z dne 30. aprila 1885 pod št. 11. V tem zapisniku se glasi: »Dr. Sch. wünscht, dass vor Aufstellung der Veranda (i. e. der heute bestehenden) wegen der vom Stadtmagistrat projektierten Regelung der Fahrstrasse vor dem Casino-Gebäude mit dem städtischen Ingenieur das Einvernehmen gepflogen werde. — Hierauf erbietet sich der Direktor mit dem Stadtingenieur D. in der angedeuteten Richtung Rücksprache zu pflegen und hiebei auch die aus dem

Kaufverträge herrührenden Rechte des Casino auf dem vor dem Casino-Gebäude liegenden Strassenterrain nachdrücklichst wahren zu wollen.« — Direkcija kazinskega društva je smatrala teren, kjer stoji veranda, z ozirom na dolgoletno rabo tega terena, ko je nanj postavljala pasażerno verando, mize, stole in klopi, za svojo lastnino in torej mislila, da ne bo tožnica ugovarjala proti temu, ter se sklicuje v tem oziru na priče, bivše odbornike. Direkcija toženega društva je bila od leta 1850 v dobri veri, da more rabiti prostor pod verando in nasproti kostanjev tako, kakor je to dosedaj storila, za kar ponuja tudi še priče.

2.) Sklicujoč se na fotografije (št. 5, 6, 7) in lokalni ogled navaja toženo društvo, da stoji na parceli 106/8 tudi balkon (razviden iz skice št. 2) kazinskega poslopja, ki se priznava v tožbi za last kazine, parcela št. 1 v »Zvezdi« pa kaže izjemno sliko, ker okoli terena, kjer postavlja Kazina stole, ni železne ograje, kakršna je okoli in okoli »Zvezde«, in to naj kaže, da se je mesto oziralo na pravice kazine glede parcele št. 1, ko je napravilo to ograjo.

3.) Glede tlaka pod drevesi ugovarja toženo društvo, da ga je dal položiti kazinski najemnik, to da izhaja iz pogodbe dne 13. julija 1852 pod št. 12, glasom katere so se tod nahajale le deske, nadalje iz protokola z dne 5. oktobra 1857 pod št. 13, glasom katerega se je o zadevnem tlaku obravnavalo v kazinski direkciji, in se je najemna pogodba z dne 20. oktobra 1857 pod št. 14. v §-u 5 *b* in *c* temu primerno izpremenila. V pogodbi z dne 15. oktobra 1865 pod št. 15 pa je v §-u 3 *b* in *c* že kame-niti tlak omenjen. Naslednje pogodbe se glasijo enako. Sporni tlak pod drevesi je ostal 40 let neizpremenjen, a tlak pod verando se od leta 1886 naprej ni popravljal, to potrdijo lahko priče.

4.) Toženo društvo zanika, da je bila njegova posest v 40 letih pretrgana ob raznih prilikah, tako ob promenadnih koncertih s tem, da bi se bile mize odstavile.

Tem navedbam nasproti pa navaja tožnica pred vsem, da je nasproti verandi prostor proti »Zvezdi« zategadelj odprt in ne ograjen, kakor na drugih krajih, ker je tam promet od nekdanj jako živahen, ker posebno iz Šelenburgovih ulic in kazine prihaja mnogo ljudstva proti »Zvezdi« in ker je v prejšnjih

časih svirala v »Zvezdi« v prejšnjem godbenem paviljonu nekaj korakov od spornega prostora vojaška godba, vsled česar je bilo zbranega pri takih priložnostih mnogo ljudstva. Glede balkona pa trdi tožnica, da ga v načrtu iz leta 1837 pod O_2 še ni, da se je torej pozneje proti pogodbi prizidal in se radi tega ne more zahtevati njegove odstranitve, ker ne ovira pasaže, kakor je ovira sporna veranda, in glede načrta št. 2, da kaže le najnovejšo podobo »Zvezde«, kakor se je uredila še-le leta 1901, in da kameniti tlak, koji je vodil v prejšnjo lopo za godbo, ne sega celo do železne ograje ($g-h$) kakor je narisano, ker je nekaj prostora pred to ograjo še netlakovanega, kar naj se dokaže po ogledu in zvedenjih, v katerem oziru je tedaj načrt K_2 pravilnejši.

Obe stranki sporazumno še konstatirati:

1.) da leži balkon, ki je prizidan kazinskemu poslopju, nekaj nižje od verande na štirih kamenitih stebrih in da je pasaža pod tem balkonom danes prosta, kakor ob času vložitve tožbe;

2.) da je bila od leta 1861 do 1869 občinska uprava mesta v slovenskih rokah, od leta 1869 do 1882 v nemških in od leta 1882 naprej zopet v slovenskih rokah;

3.) da so vsi oni, ki so bili člani direkcije pred letom 1860, že pomrli in da je Otomar B. od leta 1875 naprej neprenehoma član kazinske direkcije.

Zastopnik toženega društva pa je predložil vse sezname udov društva kazine od leta 1860 do 1898 (incl.), razen za leti 1874 in 1877; v njih so navedeni na prvem mestu člani direkcije.

Lokalni ogled je podal naslednje:

Izvedenca sta izmerila sporno verando vsestransko. Potem se je pri stebri, ki stoji, ako vstopiš v verando s ceste, na levi strani, proč vzelo obitje pri nogi tega stebra; tu se je pokazal spodnji konec lesenega stebra in pod stebrom kamen, obsekan na štiri ogle, zakopan v tla. Nadalje sta izvedenca z dletom izdolbila v stebri luknjo in se je komisija prepričala, da sega od stebra čepek v kamen. Potem se je pri stebri na dolnjem koncu verande odkril tlak poleg zunanje strani stebra. Pod šamotnimi ploščami se je našla ena lega močnih zidarskih opek na plosko položenih. Ko se je opeko odkrilo in v zemljo naprej kopalo, razkrilo se je pod stebrom na štiri ogle obsekan

kamen 40 *cm* visok in okoli kamna in pod kamnom iz opeke z roman-cementom vezan zidan temelj. Izvedenca sta obhodila tudi s pločevino pokrito streho. V verandi je bilo postavljenih osem majhnih okroglih miz in 25 železnih stolov.

Izvedenec Josip L. je podal svoje mnenje tako, da smatra verando za trdno stavbo (»fester, stabiler Bau«), dočim je izvedenec Ivan Z. izrekel, da ni za trajno postavljena stavba, da je premična.

Dokazovanje pa je podalo naslednje:

Večina zaslišanih prič se spominja, da je pred sedanjo, leta 1886 postavljeno verando stala na spornem prostoru na parceli št. 160/8 precej podobna in precej enake velikosti lesena veranda, ki se je čez zimo, kakor priznava toženo društvo samo, odstranila in da je pozimi rabilo ta prostor sploh občinstvo za pasažo. Večina teh prič popisuje zadevno verando, ki jim je v spominu tako, da je bila več ali manj lesena naprava na stebrih, da je imela lesen tlak in na straneh lesene stene z žaluzijami, leseno ali plehasto streho, da je bila spredaj odprta, precej enake velikosti, kakor današnja. Določno pa trdijo priče Š., R., G., da je bila dotična veranda manjša, oziroma ožja, nego je sedanja, in Z., da je bila leta 1850 obstoječa veranda morda ožja, S. pa, da je bila skoro 1 *m* daljša. Priči Lovro M. in Hiňko M. trdita, da sta videla v prejšnjih časih (M. okoli 1870) le neko platneno streho, katero so čez noč proč vzeli in sicer jo je po povedbi Hinka M. jemal proč umrli mizar R. Priča Š. tudi trdi, da je imela dotična veranda le neko platno ob straneh, dočim je bila streha od pleha. Za vzrok, zakaj se je veranda čez zimo odstranjevala, menita M. in Anton L., da se je hotelo varovati material verande, S. pa, da je po zimi ni bilo treba; Z. trdi, da je od leta 1881 do 1886 stala prejšnja veranda tudi čez zimo, St. pa, da je menda stala tudi veranda v letih 1864/5 čez zimo.

Priče D., dr. P., dr. R., grof A., Josip in Anton L. in K. prejšnje verande ne morejo natančneje popisati, pač pa omenjata Josip L. in grof A. še druge verande pred letom 1886, češ, da je bila podobna današnji in imela stranske stene — žaluzije. Priča dr. G. trdi, da so neko pomlad meseca marca v prejšnjih letih (pred letom 1886) sedeli pozimi, ko verande ni bilo, na prostem

na dotičnem prostoru gostje; na tako rabo tega prostora se spominja tudi dr. P.

Zastopnik toženega je predložil brošurico iz leta 1860 »Laibach und seine Umgebungen, ein Wegweiser für Fremde und Einheimische. Herausgegeben von Gustav Dzinski. Mit einem Plane und einer Ansicht.« V njej je slika kazinskega poslopja z neko napravo pred kazinsko kavarno, le-ta slika se je pokazala večini prič in izjavili so D., dr. P., grof A., dr. R., oba L., R., K., S., M. in pl. K., da je naslikana naprava podobna oni verandi, na katero se spominjajo, dočim se priče dr. R., dr. G., J. in St. ne morejo izraziti glede podobnosti.

Priči S. in Anton L. sta potrdili vrhutega, da sta stali v dotičnem času na Kongresnem trgu, ob katerem stoji Kazina, tudi podobni verandi pred O-evo hišo (konditorja M.) in F.-jevo kavarno, da sta se pa pozneje odstranili.

Glede vprašanja, kdo je bil lastnik prejšnje verande, se je izjavil dr. P., ki je bil od 1860 do 1869 član direkcije, da je bila menda Kazina lastnica; M., da ne ve ali kavarnar ali Kazina; S., ki je bil od 1866 do 1879 član direkcije, da misli da Kazina; ravno tako pl. F., ki je bil član direkcije od 1881 do 1888; dr. G., ki je bil član direkcije od 1881 do 1885, domneva, da Kazina; Josip L., ki je bil član direkcije 1885, pa, da sploh ne ve kdo. S., ki je bil član direkcije od 1877 do 1882 pa trdi, da je bila cela tedanja direkcija ž njim vred prepričana, da je ves sporni svet last Kazine.

Glede rabe spornega tlakovanega prostora v »Zvezdi«, od strani drugega občinstva in Kazine so pred vsem potrdile priče T., M., E., Š., K., pl. R. in S., da so ondi stale mize in stoli za goste že v prejšnjih letih (od 1860ih let naprej), pl. R. in S. pa tudi, da so bile postavljene mize in stoli tudi na prostoru od verande doli, med verando in balkonom in od tlaka pod kostanji doli proti fijakarskem stojališču ob vojaški godbi. Priče T., M., E. in K. so rekle, da je zlasti ob vojaški godbi rabilo sporni prostor v »Zvezdi«, kolikor so to dopuščale ondi postavljene mize in stoli, tudi drugo občinstvo, ki je stalo in hodilo med mizami in klopmi in ni zahtevalo odstranitve miz, da pa ta raba ni šla tako daleč, da kavarnar ne bi mogel rabiti tega prostora; L. pa pravi, da raba od drugega občinstva ni

bila uzualna. Tozadevno je izpovedal priča Anton M., mestni stražnik, da, kadar je bil od leta 1887 do 1892 v službi v »Zvezdi«, ko je igrala godba, ni bilo na spornem prostoru miz in stolov; stražnik Jakob P. pa je potrdil isto za leta od 1894 do 1897, in pa še to, da so imeli stražniki ustno službeno instrukcijo od že zamrlih vodij policijske straže, da mora biti sporni tlakovani prostor pred Kazino povsem prost med časom, ko svira godba v paviljonu, da pa niso imeli stražniki nikoli povoda izprazniti ta prostor, ker je bil vselej že prost, ko je jela godba svirati.

Glede okolnosti, kdo in kdaj je položil na spornem prostoru v »Zvezdi« tlak, kdo in kdaj ga je popravljaj, cela vrsta zaslišanih prič ni mogla ničesar navesti; dr. G. je že leta 1877 videl ondi tlak, dr. R. in S. že v letih 1860 ih, Josip L. pa ve, da tlak že od nekdanj obstoja, L. pravi da je že 1866 videl tlak in da ga je menda Kazina položila, gotovo pa ne mesto; tlakar St. pa ve, da je mestna občina od leta 1873, kadar je bilo treba, popravljala ta tlak; bivši mestni stražnik Št. pa, da je nekak prvotni leseni tlak magistrat odstranil, da je nekdo položil primitiven kamenit tlak, da so leta 1870 ali 1871 položili nov kamenit tlak mestni delavci in da je tega mestni magistrat popravljaj. — Hinko M., tedanji pažnik mestnih delavcev, je tozadevno pričal, da je v letih 1873 do 1874 mestni podjetnik P. T. položil tlak, in kar ga je manjkalo, del novega in je mestna občina ta tlak popravljala, kadar je bilo treba.

Priloga (št. 14) glasi se pa predmetno takole:

»Herr Andreas Nennig (Pächter) verpflichtet sich einen erhöhten gedielten Sitzplatz in der Länge von 10 Klaftern und in der Breite von 1½ Klafter alljährlich für die Sommermonate zu errichten, wobei es ihm jedoch unbenommen bleibt, anstatt der Herstellung des gedielten Sitzplatzes das bereits gegenwärtig (1857) bestehende Trotoir für seine Rechnung abzulösen.«

Kar se tiče vzroka, zakaj se ni napravila ob spornem prostoru v »Zvezdi« železna ograja, kakor drugod okoli »Zvezde«, ni mogla tozadevno zaslišana priča T. ničesar pojasniti; L. domneva, da menda zato, da se Kazine v svoji pravici, postavljati stole ni oviralo, oziroma, da se je na

sporni prostor lahko neovirano prišlo. Priča M. je tozadevno pričal, da je ta ograja okoli »Zvezde« bila napravljena za časa županovanja Ambroža leta 1867, in da se zato ni naredila tudi pred Kasino, da so mogli v svrhu kidanja snega vozovi se peljati v »Zvezdo«, Št. pa, da so menda »pustili to za Kasino, da je bilo več prostora, da so lažje muzikantje na paviljon hodili in radi lepšega.«

Glede naprave in poznejšega popravljanja šamotnega tlaka pred kazinsko kavarno in postavitve verande leta 1886 je izpovedal pred vsem kazinski sluga Melhijor Z., ki pa poudarja, da dostikrat tudi po dva dni ne pride iz kazinskega poslopja, da so neki delavci — ne ve, ali mestni ali Tönniesovi, pred položitvijo tlaka leta 1886 najprvo 8 kamnov in podzidek postavili, da je na ta zid prišla lega opek in nato šamotne plošče, da je tedanja kavarnarica O. naročila vsled pogodbene obveznosti firmi Tönnies, naj postavi verando, in da je prešla le-ta v zmislu pogodbe v last Kazine; postavljanje je trajalo 2 do 3 tedne. Šamotni tlak se po njegovih mislih ni nikdar popravljal. — Priča O. trdi, da od leta 1893, odkar je kazinski kavarnar v Ljubljani, ni videl tega tlaka popravljati.

Priča Lovro M. pa je tozadevno izpovedal, da mu je ukazal Gustav T. ml. ali star., naj napravi naris za verando pred Kasino in sicer tako, da se lahko v kratkem odstrani in brez škode drugam postavi; res je napravil tak naris in na podlagi tega postavil takšno verando, da se sploh cela veranda lahko v kratkem postavi na drug prostor, ne da bi posamezni deli pri tem škodo trpeli. Verando so postavljali, misli, da ne čez dva dni, ker so bili vsi deli že doma narejeni. Po potresu, ko se je ta veranda v jeseni iz »Zvezde« zopet nazaj postavila, ni bil navzočen in ne ve, kdo jo je postavljal; je pa veranda ravno taka, kakor tedaj, ko jo je postavil. On je naredil naris s svinčnikom in ga pokazal gospodarju T. in gospe O. — morda tudi kakemu gospodu od Kazine — in ker so bili vsi zadovoljni in so načrt potrdili, je na podlagi njega sestavil dele in postavil verando s pomočjo Antona A.; v odobrenje ni predložil načrta mestnemu magistratu; če je pa gospodar posebej to storil, ne ve; na načrtu ni bilo nobenega pismenega potrdila magistratovega.

Streho je pokril s plehom klepar E. Ne ve, ali je župan G., o katerem so pravili drugi, da je bil gost kazinske kavarne, videl načrt. Poprej, ko je načrt za verando napravil, si je ogledal kraj, ter zapazil, da tam še ni tlaka (šamota); pač pa so bili v zemljo zabiti 4 količki v znamenje, kje morajo stati stebri bodoče verande. Potem je napravil naris doma, in ko je čez 4 ali pet tednov z deli za verando, ki jo je bilo postaviti, na lice mesta prišel, bil je tam šamotni tlak; ali tudi dalje ob kazinskem poslopju, se ne spominja; količkov ni bilo več, pač pa so bili v šamotnem tlaku tam, kjer so bili prej količki, vdolbljeni temeljni kamni in v te vdolbljene votline je postavil temeljne stebre verande. Kdo je tlak ali dotične temeljne kamne tja postavil, ne ve, in tudi ne, ali se je to istočasno storilo.

Priča Anton A. je pričal tozadevno, da je bil leta 1886 tesarski poslovodja pri Tönniesu; Lovro M. je naredil načrt za verando in mu ga izročil z naročilom, da naj naredi po načrtu tako, da se bo veranda lahko narazen vzela; res je potem posamezne dele tako naredil in napravil železne »pante«, da so se drug v drugega stikali tako, kakor pri stranicah postelj. Verando so postavili na 6 stebrov; temelji za te stebre so bili že v tleh pripravljeni in okoli temeljev je bil narejen sedanji šamotni tlak, v vsakem temelju je bila izklesana že luknja in v to luknjo so se vtaknili leseni stebri, kakor razvidno iz narisa izvedenca.

Priča montêr Franc T. je izpovedal, da mu je naročil delodajalec v plinovi tovarni, naj napelje plinove cevi v kazinsko verando. Ta čas je bil že plin v kazinski kavarni. Prevrtal je zid kazinske kavarne in na ta način prišel v verando in skozi to luknjo napeljal cev, ki se je stikala s cevjo v kavarni. Novo cev je priklopil na strop verande in napeljal luč na tri strani.

Priča Ivan D., mestni stavbni svetnik, je med drugim pričal, da se je nova veranda zgradila leta 1886, ko se je polagal šamotni tlak v Šelenburgovih ulicah in pred kazino. Ko je prišel leta 1881 v Ljubljano, stala je pred kazinsko kavarno veranda, čisto primitivna, na 4 stebrih, odprta in sicer v nivou nižje, kakor sedanja. Leta 1886 je mestna občina sklenila narediti šamotni tlak v Šelenburgovih ulicah in tudi na nasprotni strani kazine proti »Zvezdi«. Priča je predlagal, da se tlak naredi skozinskoz

mimo kazinskega vrta, doli do takratnih Gledaliških, sedanjih Wolfovih ulic; ker se je pa ugovarjalo, da to preveč stane, so naredili tlak le do primeroma peristila Kazine, kakor se danes vidi. Jarek pred Kazino pa poprej ni šel tako ravno in paralelno z »Zvezdo« doli proti Wolfovim ulicam kakor sedaj; pravzaprav je bil le trotoar pred Kazino, na katerem je ostala veranda ožji kakor sedanji, ni šel namreč prav do cestnega jarka; zato so sklenili, naj se trotoar toliko razširi, da bo segal ravno do jarka in da se novi trotoar na tej strani Kazine pri »Zvezdi« naredi tako, da bo prag pred uhodom v kavarno v istem nivou, kakor Šelenburgove ulice. Ni se pa mesto pri tem nič oziralo na to, da bi Kazina postavila kako verando na ta tlak. Ta šamotni tlak pred Kazino je ne samo v Šelenburgovih ulicah, ampak tudi na sporni strani proti »Zvezdi« in sicer tudi na prostoru pod sedanjo verando že leta 1887 mestna občina popravila in sicer se je ta poprava pod verando vršila od 3. do 9. in od 10. do 16. aprila 1887, kar je razvidno iz obeh tedenskih izkazov. Po ukazu so morali delavci šamotne plošče položiti skozi in skozi, ne da bi na enem ali drugem kraju pustili kake presledke, in priča ne ve, kako in kdaj je prišlo do tega, da so se kameniti temelji za verando postavili in kdo da jih je postavil. Morebiti so mestni delavci brez njegove vednosti na lastno odgovornost pustili pri trotoarju kake presledke. Tlak se je popravljal leta 1887, kakor gori navedeno, zategadelj, ker so se šamotne plošče vsled vpljiva mraza skozinskoz in tudi pod verando, ki je bila odprta, vzdignile, tako, da je bilo treba vse iz nova položiti. Ta poprava se je izvršila na stroške tehnične tovarne, ki je bila mestni občini odgovorna za dobro napravo tlaka; popravljali so pa mestni delavci. Mestna občina je leta 1887 popravljala tlak pod kazinsko verando, zato, ker je smatrala dotični tlak za javni prostor. Ako bi bil priča tedaj mnenja, da je prostor pod verando last Kazine, bi ga gotovo ne bil dal po mestnih delavcih popravljati. Ne ve se spominjati, da bi od Kazine kdo, dr. Sch. ali kdo drugi govoril ž njim radi tlakovanja ali o kaki verandi, pravi pa, da bi bil, ako bi bil od njega kdo kaj zahteval ali omenil o kaki verandi, ki jo hočejo na novi tlak postaviti, gotovo zahteval načrt dotične verande, pa natanko ve, da tega ni storil.

Priča Hinko M. pa je potrdil tako, kakor priča Ivan D., da je mestna občina popravljala tlak tudi pod verando od leta 1886 dalje že kake 4 ali 5krat po mestnih dela cih in poleg tega, da je bil l. 1886., ko se je prvič šamotni tlak pred Kasino naredil, navzočen kakor vodja tlakovanja; potrjuje, da se je tudi tam, kjer zdaj veranda stoji, naredil tlak skozinskoz, to je, da so se plošče brez presledkov položile. Temeljev verande tedaj ni bilo nikjer videti, kajti trotoar se je proti prejšnjemu vzdvižal in je bil prostor, kjer je prejšnja veranda stala, do dotične višine s peskom pokrit in na ta pesek je prišla prva podlaga tlaka. Pojasnil je tudi, da se je tlak pred Kasino, oziroma naprej, kjer veranda stoji, položil zato tako visoko, ker se je hotela obdržati regulacijska črta, kojo vsikdar odločuje za vso okolico Kongresni trg. Višino spornega trotoarja je določil že zamrli magistratni uradnik Linhart.

Zaslišali so se za priče bivši člani kazinske direkcije o okolnosti, da je bila sporna posest poštena, in je podalo tozadevno dokazovanje to-le:

Albert S., ki je bil član direkcije od leta 1866. do 1879., je povedal, da je bila cela tedanja direkcija prepričana, da ima Kazina pravico rabe na vsem zdaj spornem prostoru (veranda in prostor pod drevesi), kakor ga zdaj rabi; kupne pogodbe pa on ni nikdar bral, niti videl; čul je govoriti v družbi in bil vsled tega mnenja, da je Kazina kupila ves ta teren s stavbenim terenom vred, potem pa je mestu prodala, oziroma prepustila prostor pred poslopjem v cestne namene proti temu, da mestna občina tam napravi cesto in ne zazida prostora nasproti Kazini.

Leo S., ki je bil član direkcije od leta 1877. do 1882., je pričal, da je bila cela direkcija uverjena, da je ves sporni teren last Kazine, da ima ona brezpogojno pravico, razpolagati s tem prostorom, ker že več desetletij rabi te prostore na današnji način. Tudi on kupne pogodbe ni nikdar vpogledal.

Henrik M., član direkcije v 1880ih letih, je pričal, da v direkciji ni bilo nikdar govora o tem, čegav da je sporni teren. Pogodbe ni nikdar bral. Prepričan pa je bil za svojo osebo, da ima Kazina pravico do razpolaganja na spornem prostoru, ker sicer ne bi bila ondu stala veranda in ne bi stali stoli in mize pod drevjem.

Ivan pl. F. je bil član direkcije od leta 1881. do 1888. in je izpovedal, da je tedanja kavarnarica prosila društvo »Casino«, če sme postaviti novo verando, ker je bila stara primitivna veranda že zelo defektna, vsled česar se je prošnji ugodilo. Obravnavalo se tozadevno z občino ni; občina tudi ni ugovarjala proti postavitvi nove verande in se je tudi ni prosilo stavenega dovoljenja. Ko je bil on v direktoriju, so večkrat in sicer vselej, kadar je bil govor o zdaj spornih pravičah, drugi člani direkcije izrecno povdarjali, da je ves teren last Kazine (prostor verande in pod drevesi), da torej ni kar nič treba iskati privoljenja od mestne občine. Ali se je kdaj govorilo, da je Kazina kupila svet ali ga kako drugače pridobila, se ne spominja; kake kupne pogodbe ni nikdar bral ali videl. Glede seje in tozadevnega protokola iz leta 1885. misli, da naj bi se bilo z mestno občino tozadevno govorilo, ker se je tedaj reklo, da hoče mesto regulirati trotoar okoli Kazine, in sicer zategadelj, da mesto položi prej tlak in kazinsko društvo še le potem postavi verando.

Dr. Henrik G., član direkcije od leta 1881. do 1885. je pričal, da je bil trdno uverjen, da je kazina upravičena, sporni teren tako rabiti, kakor se godi še zdaj, in da ni nikoli kaj drugega čul kakor, da so tam vedno ljudje sedeli in da je bila vedno pred Kazino veranda, da je torej na podlagi dolgoletne rabe pravica na strani Kazine. On ne ve, ali je dr. Sch. omenil v seji leta 1885. kupno pogodbo, bral je v seji dr. Sch. gotovo ni, in tudi priča ni nikdar bral te pogodbe, ki je menda ležala v arhivu.

Josip L., član direkcije v letu 1885 je povedal, da so bili vsi člani direkcije z ozirom na dolgoletno postavljanje verand, miz, stolov in klopi trdnega prepričanja, da so upravičeni postaviti verando, oziroma jo rekonstruirati, in se je pri tem smatralo, da mestna občina ne bo ugovarjala; pravzaprav ni nikdo mislil, da bo mogla občina ugovarjati, ker se je leta 1886 z rekonstrukcijo verande le nekaj obstoječega nadaljevalo. On, kakor član direkcije, je bil mnenja, da nikdo ne bo ugovarjal proti izvrševanju posesti, ker je občina videla in Kazina ni nič skrivnega delala, bil je celo mnenja, da je bil paviljon, kakor tudi ves sporni teren last Kazine, ker kupne pogodbe ni nikdar videl, in je paviljon kazinsko društvo popravljalo.

Konečno se je zaslišal kot priča bivši župan ljubljanski Peter G., ki je izpovedal, da se ne spominja, da bi bil sploh s kom govoril o stavbi verande; dovolil pa gotovo ni Kazini, postaviti verando, kakor župan, ker te pravice sploh ni imel kakor župan, nego stavbno dovoljenje more dati le mestni magistrat. Zoper postavitev sporne verande ni postopal radi tega, ker ni imel nobenega povoda sploh; »*proprio motu*« ni imel nobenega vzroka postopati proti zgradbi verande, ker je smatral to le za malo izpremembo že nekaj obstoječega; stavenega načrta nobeden ni predložil, zahteval se zato ni, ker se v malenkostnih stvareh niso zahtevali načrti. On kakor župan le radi tega ni smatral za potrebno nastopati uradno proti postavitvi verande, ker je bilo njegovo mnenje, da bo Kazina ravno tako, kakor so to storili drugi imetniki verand, verando svoječasno odstranila, bodisi sama, bodisi na eventualno zahtevo mesta. Mesto je sploh v teh stvareh lojalno postopalo in hotelo storiti udobnost posameznim obrtnikom. On misli, da so drugi posestniki verand prostovoljno odstranili verande, kadar so sami hoteli, mesto jih k temu ni sililo; a tega mnenja on kakor župan in menda tudi drugi gospodje pri magistratu niso bili nikdar, da si more kdo lastiti s tem kako pravico.

Razlogi.

Po priznanju toženega društva, oziroma po predloženih listinah (*A*, *B*) je dokazano: I. da je zemljišče, na katerem stoji sporna veranda, del v seznamu II. javnih zemljišč vpisane ceste parcele št. 160, in da je II. sporno zemljišče v »Zvezdi« pod kostanji del na ime mestne občine ljubljanske vknjižene »Zvezde« zemljiška parcela št. 1.

Toženo društvo trdi ad I.), da je 1.) prostor, na katerem stoji veranda potom inedifikacije v zmislu §-a 418 o. d. z. s tem si pridobilo v last, da je postavilo v letu 1886 še danes tam stoječo verando, 2.) če pa to ne, da je priposestovalo služnost: postaviti verando v velikosti današnje in jo imeti od pomladi do jeseni, kakor hitro in kakor dolgo je možno sedeti na prostem, — dalje postavljati na tem terenu mize, klopi in stole, kolikorkrat, kakor hitro in kakor dolgo je možno sedeti na prostem.

Ad II.) trdi, da je priposestovalo služnost, na spornem prostoru, to je na danes tlakovanem, pred drevesi se nahajajočem delu »Zvezde«, postavljati stole, mize in klopi, kolikorkrat, kakor hitro in kakor dolgo je možno sedeti na prostem.

Ad. I. in II.) Ne razmotruje se na tem mestu, ali je možno na javnih prostorih kakor takih bodisi potom inedifikacije ali pa s priposestovanjem pridobiti lastninsko, oziroma tudi služnostno pravico, — v vseh okolščinah pa mora biti dotični pretendent pri izvrševanju dotičnih dejanj »pošten«, to je prepričan, da vrši dotično dejanje, kakor sebi pristojecho pravico (§-i 326, 1463 in 1477 o. d. z.).

Toženo društvo je pridobilo v last na podlagi kupne pogodbe z dne 23. decembra 1837 v njej označeni prostor nekdanj kapucinskemu samostanu lastnega terena, potem ko se mu je bil priobčil poprej in sicer dne 20. oktobra 1837 prepis gori navedene naredbe (*D*) združene dvorne pisarne na Dunaju.

Cel ta kupljeni teren, obsežen 775¹/₂ kvadratnih sežnjev, se je zazidal s kazinskim poslopjem. V navedeni kupni pogodbi se je zavezal mestni magistrat ljubljanski kakor prodajalec, ob kazinskem poslopju sebi v prid napraviti 8 dunajskih sežnjev široko cesto in jo vzdržavati v dobrem stanju, pustiti jo prosto in skrbeti za to, »dass auf dieser Strasse vor dem Casinogebäude weder eine Sperrung des Gebrauches noch eine Hemmung des Lichtes stattfinden dürfe«.

Iz tega izhaja, da je toženo društvo, ker spada teren, na katerem stoji sporna veranda, priznано k ravno omenjeni cesti, dobro vedelo in vedeti moralo, kaj je kupilo, da je ves kupljeni teren zazidalo in da je glede spornega dela ceste od mestnega magistrata ljubljanskega po pogodbi napravljene, pridobilo samo ravnokar označene pravice in da mu ne pristojajo na spornem terenu (pod I in II) nikake nadaljnje pravice. To je toženo društvo povsem jasno izrazilo v seji dne 30. oktobra 1885, — kajti nad vse jasno je gori navedeno besedilo zapisnika: »Dr. Sch. wünscht, dass vor Aufstellung der Veranda (i. e. der heute bestehenden) wegen der vom Stadtmagistrate projektirten Regelung der Fahrstrasse vor dem Casinogebäude mit dem städtischen Ingenieur das Einvernehmen gepflogen werde. Hierauf erbietet sich der Direktor mit dem Stadtgenieur D. in der angedeuteten

Richtung Rücksprache pflegen und hiebei auch die aus dem Kaufvertrage herrührenden Rechte des Kasino auf den vor dem Casinogebäude liegenden Strassenterrain nachdrücklichst wahren zu wollen.«

Ako bi se torej tudi smatralo, da je ravnalo toženo društvo pred letom 1885 ne vedoč za določila kupne pogodbe in da ga je glede na § 326 o. d. z. smatrati z ozirom na nepoznanje pogodbenih določil za poštenega posestnika, mu je pa glede na jasno besedilo omenjenega zapisnika vsebina navedene kupne pogodbe gotovo bila jasna in znana, torej tudi na podlagi te pogodbe pristoječe mu pravice. Društvo je torej od tega trenutka vsaj postalo nepošten posestnik, vsled česar bi bilo s tem tudi tedaj še ne dokončano priposestovanje pretrgano.

Da ni bilo toženo društvo nikdar o tem prepričano, da izvršuje vprašalna dejanja kakor pravico, izhaja jasno iz tozadevnih najemnih pogodb (pod št. 12, 14 in sl.), v katerih so predmeti, ki so se dali v zakup vsakokratnemu najemniku, natančno označeni, sporni predmeti niso z nobeno besedo omenjeni, da so se tudi dali v najem in je bil vsakokratni najemnik le zavezan napraviti pred kazinskim poslopjem poletno streho (»Sommerdach«) in postaviti tu, kakor tudi na spornem terenu v »Zvezdi«, klopi, stole in mize za goste in je bil najemnik Miklavž R. vrhu tega tudi še zavezan v slučaju potrebe na ukaz kazinske direkcije postaviti oder za godbo v »Zvezdi«. Ako bi bilo namreč toženo društvo uverjeno, da mu pristojna sporna pravica, bi bilo tozadevne predmete brezdvomno uvrstilo in imenovalo med onimi, ki jih je dalo v najem in s tem označilo najemnika tudi tozadevno za svojega namestnika ter tako dokumentiralo svoj »animus possidendi«.

Razen tega se tožencu ni posrečilo dokazati, da je izvrševalo ravno na spornem terenu (pod I) in specijalno tudi izključno najmanj 40 let svojo posest, ker je po pričah (D., Š., G., R.) dokazano, da se je nahajala do leta 1886 pred kazinskim poslopjem veranda, ki ni imela istega obsega in tipa, kakor današnja.

Iz celega stvarnega položaja, zlasti iz izpovedbe Josipa L. izhaja, da so se izvrševala vprašalna dejanja v domnevi, da se jih sme izvrševati, dokler je kompetentna oblast, kakor

drugod v mestu Ljubljani, brez ugovora to trpela. Da je temu tako, izhaja brez dvoma tudi iz tega, da je bil najemnik Miklavž R. zavezan v »Zvezdi« napraviti tudi oder za godbo, torej storiti nekaj tacega, o čemer toženo društvo samo ne trdi, da je imelo pravico do tega, — da je mestni magistrat ljubljanski v letu 1886 položil šamotni tlak in da pri tem ni reflektiralo toženo društvo niti na gotovo širino, niti sicer na kakovost tlakú, da torej v tem primernem slučaju ni dokumentiralo na katerikoli način svoj »animus possidendi« — da so se klopi in stoli postavljali tudi na drugih mestih v »Zvezdi« in ob kazinskem poslopju, in ne le na spornem (dokaz priča R. in S.) — da toženo društvo za pridobitev verande potrebnega, po zakonu predpisanega stavbnega dovoljenja ni izprosilo — končno iz izpovedb prič Lovro M. in Antona A., ki soglasno potrjujeta, da se je današnja veranda naročila taka, da se jo bo lahko vzelo narazen in lahko preneslo brez škode za substanco in se je tudi tako napravila in sestavila, torej predmet, ki se vsak dan more prenesti in prestaviti.

Iz tega pa tudi izhaja, da o kaki stavbi v zmislu §-a 418 o. d. z., torej o pridobitvi lastnine v zmislu te zakonove določbe samo ob sebi ne more biti govora, in pride mnenje izvedenca L., da je sporna veranda trdna stavba (»fester Bau«) in da je bila postavljena v namenu, da se jo pusti trajno na spornem terenu, tem manj v poštev, čim je drugi izvedenec Z. nasprotnega mnenja in je to njegovo mnenje podprto po izpovedbah ravnokar navedenih prič in potrjeno za nedvomno pravo.

Ne glede na vse to pa je v tem slučaju uporabiti v polnem obsegu določila zakonov z dne 26. septembra 1874, št. 27, dež. zak. in z dne 28. julija 1889, št. 17, dež. zak. za Kranjsko. Po teh določitih je navedeni način rabe javnih prostorov, kakor v tem slučaju, ne le prepovedan, nego tudi celo kazniv.

Da spada pod ta zakonova določila tudi sporni teren v »Zvezdi«, je brez vsakega dvoma, ker je to notorno, priznано, in je po listinah (*F*, *G*) potrjeno, da je bil ta teren prepuščen od mestnega magistrata ljubljanskega javni rabi in je še sedaj. Okolnost, da se ta zakon glede spornih predmetov dozdej ni uporabil, ne more stvari nič izpremeniti, ker je ta zakon javno-

pravnega značaja in ne more iz tega, da se ni uporabljal, nikdo izvajati zase kake pravice, in je imelo toženo društvo temnanj povoda, iz te opustitve zase izvajati kake konsekvence, ker mu je bila oznanjena gori navedena naredba združene dvorne pisarne na Dunaju (*D*) in ker nikakor ni moglo domnevati, da bodo hoteli tozadevni faktorji dopustiti, da se odtegne označenemu namenu za javni promet določeno, javnosti v rabo izročeno in sredi mesta ljubljanskega na najbolj frekventiranem kraju ležeče zemljišče.

Iz tega razloga pa je priposestovanje na spornem terenu, torej pridobitev zasebne pravice od strani toženega društva nedopustna. (Odločba najvišjega sodišča z dne 11. februarja 1902 št. 1719 in 28. januarja 1903 št. 17.544).

Zakonito upravičenemu tožbenemu zahtevku — in sicer kolikor ta zadene svet v »Zvezdi« onstran kostenjev na podlagi priznanja — je bilo torej ugoditi.

Izrek o stroških temelji v določilu §-a 41 c. pr. r.

(Konec prih.)

b) Dvema osebama skupno izgovorjen preživitek pripade po smrti enega preživitkarja ves drugemu.

Glasom ženitne in izročilne pogodbe z dne 25. januarja 1882 se je toženec zavezal da bo tožniku in njegovi ženi dajal preživitek v naravi. Ker je tožnikova žena umrla, je bil toženec pripravljen dati tožniku polovico preživitka, branil se je pa ga dati celega. Radi tega je naperil tožnik proti njemu tožbo.

C. kr. okrajno sodišče v Idriji je z razsodbo dne 8. februarja 1905 C I 9/5—5 ugodilo tožbenemu zahtevku iz razlogov:

Sporno je med strankama edino le to vprašanje, je li tožnik upravičen zahtevati od toženca svoj preživitek v isti meri, kakor je izgovorjen v ženitni in izročilni pogodbi z dne 25. januarja 1882, ali pa, kakor toženec pravi, samo polovico tega preživitka, ker je v pogodbi izrečno omenjeno, da pristojta vprašljivi živež tožniku in njegovi ženi, le-ta pa je umrla in ni v pismu za ta slučaj nič določenega.

To vprašanje je možno rešiti le potom interpretacije tiste točke pogodbe, v kateri je izgovorjen tožniku in njegovi ženi preživitek.

Pred vsem je omeniti, da je smatrati preživitek za ekvivalent za izročeno posestvo. Dasi ni v pogodbi nič rečenega o tem, kaj naj velja glede preživitka, ako eden ali drugi preživitkarjev umrje in ostane samo eden preživitkar, je vendar uvaževati, da je bil namen strank o priliki sklepa izročilne pogodbe ta, da velja dajatev celega preživitka, dokler živi kateri preživitkarjev, kakor primerni del ekvivalenta za celo posestvo, katero se je tožencu izročilo. Če bi se hotelo dajatev preživitka tožencu v napominanem slučaju skržiti, moralo bi se to v pogodbi omeniti. Le do tega nazora morejo v §§-ih 6, 914 in 915 obč. drž. zak. označena načela interpretacije dovesti. Pomisliti je pa dalje, da je v tisti točki pogodbe, ki govori o preživtku, razen vprašljivih dajatev omenjena tudi pravica, rabiti hlev za dve kravi, dolžnost, da mora toženec pasti ti dve kravi s svojo živino ter tožitelju in njegovi ženi posoditi potrebno živino za obdelovanje zemljišča. Vse to je s spornimi dajatvami v neločljivi zvezi. Radi tega se ne da, akoravno so sporne dajatve deljive, uporabiti določba § 889 obč. drž. zak., po kateri mora biti izmed več deležnikov razdeljive stvari vsak zadovoljen s tistim delom, kateri mu gre, to temmanj, ker so bile vprašljive dajatve izgovorjene tožniku in njegovi ženi za skupni živež. To, kar se izgovori ali določi za skupni živež dvema osebama, pač zadostuje, ako te dve osebi skupaj živita, ne zadostuje pa polovica tega za eno osebo, kakor v le-tem slučaju toženec sam priznava.

Res je sicer glede preživitka uporabljati §-a 1284 in 1285 obč. drž. zak., vendar ne v predmetnem slučaju; že radi tega ne, ker imata te dve določbi bistveno v mislih dosmrtno prihodke, ki navadno zadevajo dajatve v gotovini, med dajatvami v denarju ter naturalnimi dajatvami je pa velik razloček, kakor se je že zgoraj označilo.

Tožbeni zahtevek je torej utemeljen in mu je bilo ugoditi povsem.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je z rzsodbo dne 26. aprila 1905 C I 9/5—3 potrdilo prvo rzsodbo.

Razlogi.

Izpodbijana sodba je po razlogih prvega sodnika, ki ustrezajo stvarnemu položaju in zakonitim določbam, pravilno in temeljito podprta, in priziv je neosnovan, tako da mu ni bilo ustreči.

Omeniti je le še: Da je preživitev označiti za delni ekvivalent za izročeno posestvo, je razvidno iz pogodbe same; člen II. pogodbe določuje namreč, kaj izroči in prepoda tožnik tožencu, člen IV. pa, kaj da in plača oziroma obljubuje toženec tožniku za izročeno premoženje; po tem členu je imel toženec za v členu VII. na 6000 fl. cenjeno premoženje plačati 5350 fl. in dajati užitek, določen v št. 4 člena IV. in cenjen v členu VII. na letnih 30 fl. Ako si je hotel toženec pri sklepu pogodbe z dne 25. januarja 1882 izgovoriti, da se v slučaju smrti enega upravičencev zniža užitek, bi bil moral to storiti v pogodbi, a tega ni storil; obljubil je marveč v št. 4 člena IV. navedeni užitek dajati, ne da bi se oziral na tak slučaj in radi tega mora se tožencu v kvar po §-u 915 o. d. z. interpretirati pogodbo v zmislu tožbe.

Uvaževati pa je še končno, da zamrla tožnikova žena sploh ni bila pogodnica, ampak bili so pogodniki le tožnik, njegova hči in toženec; iz tega pa se sme upravičeno sklepati, da si je užitek izgovoril tožnik v prvi vrsti za se, da je visokost raznovrstnih prestacij sicer odločil in dogovoril z ozirom, naj zadostuje užitek ne le zanj, ampak tudi za ženo, da pa gotovo ni hotel svojega, glede na zgoraj navedeno pogodbeno ceno po 6000 fl., znatnega premoženja izročiti tožencu pod nevarnostjo, da odpade v slučaju smrti njegove žene polovica deljivega užitka, in da bi mu za ta slučaj preostal le še priznana nezadostni užitek, in to v skrajni starosti, v kateri mu je zadostnega užitka najbolj potreba.

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo dne 21. junija 1905 št. 9223 revizijo zavrnilo iz razlogov:

Radi napačne pravne razsoje stvari po §-u 503 št. 4 c. pr. r. vložena revizija ni upravičena in zadostuje, če se zavrača na povsem prikladne razloge prizivnega sodišča, ker se v reviziji ne zastopa nobeno novo pravno stališče.

K. Sturm.

c) Umestnost ugotovitvene tožbe po §-u 228 c. pr. r. Z vprašanjem glede pravnega interesa se je uradoma baviti. § 51 c. pr. r. ni vporaben na slučaj, če se kdo poda v nedopusten spor.

Tožnik *A* izvaja: 1. da je kupil od *B* del parcele, na katerem raste gabrova meja; 2.) da je *B* bil upravičen ta svet prodati, ker je bil od nekdanj njegova last; 3.) da si toženec *C* sedaj lasti ta svet. O vseh točkah je navajal dokaze in zahteval: toženec *C* mora pripoznati, da je tožnik *A* kupil od *B* dotični svet, na katerem raste gabrova meja, ter mu plačati pravnih stroškov. — Toženec je pri ustni razpravi predlagal, da se naj tožbena zahteva zavrne, in je nasprotno navajal dokaze, da je dotično mejo imel tudi on v posesti.

Sodnik pri c. kr. okrajnem sodišču v Kostanjevici je dopustil obojestranske dokaze, potem pa z razsodbo dne 18. maja 1904 p št. C I 28/4 popolnoma ugodil tožbeni zahtevi iz razlogov:

Po izjavi priče *B* je smatralo sodišče za dokazano, da je le-ta tožniku prodala prepirno mejo, katero je tožnik kupil. Ker tožnik v svoji tožbi ne zahteva nič drugega, kakor da mora toženec to pripoznati, toženec pa se je temu upiral, zato se je spoznalo po tožbeni zahtevi, brez ozira na to, če je bil priča upravičen k tej prodaji, kajti to vprašanje se v tej pravdi ni imelo za merodajno. Iz tega razloga se v tej pravdi ni niti oziralo na izjave zaslišanih prič.

Zoper to razsodbo je vložil toženec glede glavne stvari in izreka o pravnih stroških priziv in sicer iz razloga napačne uporabe formalnega prava. Navajal je prizivatelj, da je po §-u 228 c. pr. r. dopuščena ugotovitvena tožba le v svrhu ugotovitve kakega pravnega razmerja ali pravice, dočim se tu zahteva le pripoznanje, da se je med njim in tretjo osebo sklenila kupna pogodba, torej pripoznanje nekega dejstva. Tožnik tudi ni izkazal pravnega interesa do ugotovitve predmetne kupne pogodbe in tožbe v smislu §-a 228 c. pr. r. niso dopustne tedaj, če se lahko toži na storitev samo. Zastran pravnih stroškov je navajal prizivatelj, da ni dal povoda k tožbi, ker nikdar, tudi ne pri razpravi, ni tajil, da je tožnik sklenil dotično kupno pogodbo,

ampak je pravdne stroške zakrivil tožnik sam, ko je predlagal dokaze o dejstvih, ki niso bila potrebna za utemeljitev tožbene zahteve. Toženec se je moral, ker so bili dokazi pripuščeni, tudi le braniti s protidokazi, torej je po §-u 45 c. pr. r. upravičen, zahtevati povrnitev svojih pravnih stroškov.

Tožnikov zastopnik je pobijal utemeljenost prizivnih razlogov in ugovarjal, da se nedopustnost tožbe ni poudarjala že na prvi instanci; tožba da je tudi dopustna, ker gre za ugotovitev pravnega razmerja, namreč za priznanje posesti, in s tem da je tudi dano nujno zanimanje za ugotovitev.

Prizivno sodišče v Rudolfovem je z razsodbo dne 7. julija 1904 prizivu ugodilo.

Razlogi.

Prizivni razlog je utemeljen. Prizivateljeva trditev, da tu ne gre za ugotovitev pravnega razmerja, nego golega dejstva, sicer ni pravilna, ker se ugotovitev, da se je sklenila kupna pogodba, tiče ugotovitve pravnega razmerja, ki je nastalo vsled pogodbe, in ker ni odločilno, ali gre za kupno pogodbo med tožnikom in tretjo osebo, kajti v §-u 228 c. pr. r. ni izrečeno, da se more ugotoviti le pravno razmerje med pravnima strankama samima. Vendar pa pomanjkuje nadaljnega pogoja za ugotovitveno tožbo; namreč interesa na tem, da se pravno razmerje kakor hitro mogoče ugotovi. Tožnik takega interesa niti trdil ni. Tudi mu je dana prilika, da vloži takoj tožbo na izpolnitev samo. Če je pa dana taka možnost, ugotovitvena tožba ni dopustna, ker se pravnemu interesu more takoj ugoditi s tožbo na storitev.

Ugovor nasprotnikov, da prizivatelj ni že na prvi instanci označil tožbe za nedopustno, je brez pomena, ker gre tu za predpise civilnega formalnega prava, katere je uradoma upoštevati.

Prizivu je bilo torej ugoditi, prvosodno razsodbo razveljaviti in tožbeno zahtevo zavrniti.

C. kr. najvišje sodišče je z razsodbo dne 2. novembra 1904 št. 13375 zavrnilo tožnikovo revizijo ter dodalo razloge:

V tem primeru je presoditi edino le vprašanje, ali tožbena zahteva, kakor je sestavljena, more tvoriti samostalno sodniško

pravico, ali z drugimi besedami, so li podani pogoji k ugotovitveni tožbi, kakoršni so predpisani v §-u 228 c. pr. r.

To vprašanje je le zanikati. Kajti zahteva, toženec naj pripozna, da je tožnik od *C* kupil v tožbi označeno ozemlje, na katerem raste gabrova meja, ni samo ugotovitev o kaki pravici, temuč s to zahtevo se hoče nekaj ugotoviti dejstva, nekaj pa pridobiti naslov k lastnini do »gabrove meje«, v kar pa § 228 c. pr. r. ni poraben.

Nadalje v tem slučaju tudi ne more biti govora o kaki pravni koristi na tem, da se precej ugotovi obstoj kake pravice, kajti tožnik ni v pravdi navel nikake okoliščnosti, iz katere bi bilo razvideti, da bi se lahko pokazal neugoden upliv na obstoj njegove pravice, ako bi se proti tožencu precej ne ugotovila, in pa ker sodbeni izrek, kakoršen se je zahteval v tožbi, ni sposoben, da bi po njem jenjal nadaljni spor o njegovi vsebini.

Proti revizijski trditvi, da je toženec še le v prizivu podal ugovore zoper dopustnost tožbene zahteve, na katere se torej ni bilo ozirati, je povdarjati, da je obstoj pravnega interesa bistvena (materijalna) potrebščina za »actio nata« ter da sodišče ne sme prezreti tega predhodnjega vprašanja, tudi ko bi toženec ne podal nikakih prigovorov glede neobstoja pravnega interesa.

Reviziji, opirajoči se na § 503, št. 4, c. pr. r. torej ni bilo ugoditi.

Izrek o stroških se opira na §-e 41 in 50 c. pr. r. Pri tem je k trditvi revidenta, da bi moral toženec trpeti vsaj en del stroškov, ker se je podal v nedopusten spor, opomniti, da v tem primeru ni uporabljati določil po njem pozvanega §-a 51 c. pr. r. temuč da veljajo tu določbe zgoraj navedenih §-ov 41 in 50 c. pr. r.

Dr. V.

d) O izmjeni tužbe u subjektivnom smislu (§-a 237 i 238 gr. p.)

U parbi Franje M. proti Petru B. na razpravi tuženi podignuo je prigovor pomanjkanja pasivne legitimacije, jere utužena roba bila doduše njemu predana, al prodana tvrđci B. i drug. Na to je tužitelj predložio, da se presuda izreče proti tvrđci B. i drug., zastupanoj po pristupivšem tuženiku Petru B.,

kao punomoćniku i lično odgovornom drugu, te da se tako izpravi ime tuženika. Tuženi uzprotivio se tome izpravku.

Prvostepeni sudac zaključkom, proglašenim na razpravi, pripustio je pomenuti izpravak i ušao u samu stvar.

Protiv prvostepene presude, prizvali se toli Petar B. koli tvrdka B. i drug. Utočno sudište zaključkom odbacilo je priziv Petra B., jere nije u parbi, a onaj tvrdke s razloga medju inim, što se radi o subjektivnoj izmjeni tužbe, koja je pripuštena po §-u 235 gr. p.

C. kr. vrhovno sudište na previdni utok Petra B. i tvrdke B. i drug. prihvatilo je sljedeći zaključak od 18. aprila 1906 br. 6131: primiv previdni utok, ukidaju je kao ništave odluke nižih sudova kao i postupak, što je pred njima bio do razprave 9. prosinca 1905, te se vraća stvar prvoj molbi, da ponovno razpravlja i presudi, gledom na sav dosad nastavši trošak, i to iz sljedećih razloga:

Na razpravi odredjenoj vrhu tužbe F. M. protiv Petra B., tužitelj, iza kako je tuženi podigo prigovor pomanjkanja pasivne legitimacije, predloži, da se presuda izreče protiv trgovačke tvrdke B. i drug. Ovi predlog sadržava ne samo izmjenu tožbe, nego i uztegnuće iste protiv prvotnog tuženika Petra B., koji nije dao svoje privole na oto uztegnuće. Postupak, za takve slučajeve propisan od §-ov 237 i 237 gr. p., nije se obdržavao već naprotiv kršio se. K tomu ne samo da se nisu uzele u obzir posljedice, koje ragja uztegnuće tužbe, uzsljediivše bez privole tuženika, nego i protuzakonito bile su protegnute posljedice procesualnog i materijalnog prava, što proizlaze iz podnesenja tužbe, na treću osobu, naime na trgovačku tvrdku B. i drug., protiv koje nije bila upra.ljena tužba i kojoj ova nije nit bila uručena, posljedice, što su jur uzsljebile bile s pram Petra B. usljed zametnuća parnice. Pošto tečenje spora osnovano je po §-u 232 gr. p. dostavom tužbe tuženiku, pošto tužba nije bila dostavljena trgovačkoj tvrdci B. i drug., i pošto tuženi Petar B. prigovorio je izmjeni tužbe, postupak protiv trgovačke tvrdke, glede koje podnipošto nije nastupilo tečenje pravde, bio je nezakonit i to tim više, što se tužba protiv Petra B. ima da smatra da jošte visi, jere nije bila izrečena odluka vrhu uztegnuća iste.

—ršk—

e) O rekurzih zoper sklepe, s katerimi se obnovi dražbeno postopanje, ki se je vršilo že po poprej veljavnih izvršilnih predpisih, je odločevati sodiščem, navedenim v §-u 3 jur. norme z dne 1. avgusta 1895 št. 111 drž. zak., četudi naj se obnovljeno postopanje vrši po poprejšnjih predpisih.

Na predlog Janeza M. je c. kr. okrajno sodišče v R. v svrhu izterjanja terjatve v znesku 1794 K 26 h s sklepom z dne 10. oktobra 1903 opr. št. III 1257/87-4 dovolilo po poprej veljavnih izvršilnih predpisih relicitacijo polovice zemljišča vl. št. 67 d. o. R., katero je nasprotnica Ivana M. zdražbala dne 2. marca 1889.

Zoper navedeni sklep je vložila Ivana M. rekurz, češ da je bilo relicitacijo dovoliti po predpisih novega izvršilnega reda in da je terjatev v znesku 1794 K 26 h že poplačana.

C. kr. okrožno sodišče v R., kateremu se je predložil rekurz v rešitev, je odstopilo ta rekurz c. kr. višjemu dežel-nemu sodišču v Gradcu, kakor za rešitev pristojnemu sodišču, iz naslednjih uvaževanj:

Po členu XXXI. uvodnega zakona k izvršilnemu redu je izvršilna dejanja, ki jih dovoli sodišče prve stopinje, preden zadobi moč izvršilni red, opraviti, kolikor ne določajo nastopni členi nič drugega, po doslej za to veljavnih predpisih in pred tistimi sodišči, katera so bila doslej pristojna za to. Relicitacija je pa nadaljevanje prejšnjega in v pričujočem slučaju pod veljavo starega sodnega reda dovoljenega izvršilnega akta ter ni glede njenega dovoljenja in izvršila v uvodnem zakonu določenega ničesar posebnega. Po členu XXXIII. uvodnega zakona je prisilne dražbe nepremičnin, ki so bile dovoljene, predno je začel veljati izvršilni red, izvesti po poprej veljavnih predpisih, ako so bili na dan, ko je dobil izvršilni red moč, naroki za opravo dražbe že določeni; to pa mora veljati tem bolj glede obnovitev prodaj po pravomočnem završilu eksekucije.

Ker gre torej za izvršilo, ki je opraviti po poprej veljavnih izvršilnih predpisih, je za odločbo o rekurzih zoper sklepe, ki se izdajo v tem starem postopanju, pristojno v §-u 93 ces. patenta z dne 20. novembra 1852. l. št. 256 drž. zak. navedeno višje deželno sodišče.

C. kr. višje deželno sodišče v Gradcu se ni smatralo pristojno za rešitev rekurza ter je naznanilo o pristojnosti nastali spor c. kr. najvišjemu sodišču, ki je s sklepom z dne 27. januarja 1904 št. 999 spoznalo, da je za odločbo o navedenem rekurzu pristojno c. kr. okrožno sodišče v R. kakor rekuržno sodišče.

Razlogi.

Nazor imenovanega okrožnega sodišča, ki z ozirom na določbe členov XXXI. in XXXIII. uvodnega zakona k izvršilnemu redu trdi pristojnost c. kr. višjega deželnega sodišča, je popolnoma napačen. Ta člena nikakor ne urejmeta kompetence za reševanje o pravnih sredstvih in ker tudi za pravdne spore dana določba člena XIX. uvodnega zak. k jur. normi ni uporabna na izvršilne slučaje, dana je pristojnost c. kr. okrožnega sodišča po načelnem predpisu §-a 3 jur. norme, čeprav naj se zopetna dražba vrši po poprej veljavnih izvršilnih predpisih.

A. Levec.

f) Hramba in oskrbovanje substitucijske mase pristoja zapuščinskemu oblastvu tudi tedaj, če fiducijarni in fidejkomisarni dedič bivata v okolišu drugega sodišča.

Okrajno sodišče M. je v neki zapuščinski stvari poslalo okrajnemu sodišču v Idriji dve hranilni knjižici kakor užitni masi Tomaža I. in Jakoba I., da jih hrani in oskrbuje.

Okrajno sodišče v Idriji je to s sklepom dne 10. maja 1905 A 96/3-47 odklonilo in vposlani masi sodišču M. nazaj vrnilo z nastopno utemeljitvijo:

Po zapisniku sodišča M. o zapuščinski razpravi in po delilni listini istega sodišča je smatrati omenjeni užitni masi za substitucijski masi fidejkomisarnih, v prisojilni listini imenovanih dedičev. Iz besedila §-a 406 št. 11 opr. reda je sklepati, da je za hrambo in oskrbovanje substitucijskih mas pristojno le zapuščinsko oblastvo. To se nedvomno ujema z materijalno-pravnimi določbami državlanskega prava ter s formalnimi predpisi zapuščinskega patenta. Ne glede na vprašanje, če je pravica fidejkomisarnega dediča le suspenzivno pogojna ali pa taka dedna

pravica, ki je zavisna od določenega roku, toliko vsaj je jasno, da pristojna fiducijarnemu dediču omejena lastninska pravica s pravicami in dolžnostmi užitkarja (§ 613 obč. drž. zak.).

Na kak način sme predni dedič glavnice, ki so predmet substitucijske mase, uživati in kako je gotovino zavarovati, to določa zapuščinsko oblastvo (§ 158 zap. pat.). Le-ta postavi substitucijskega kuratorja (§ 77 št. 1 ibidem) in mora vse potrebno v varnost substitucije ukreniti (§ 92 št. 3 ibidem). Nedvomno izhaja iz tega, da spada skrb za celovitost substitucijske mase v okvir onih zapuščinsko-oblastvenih opravil, katera opravlja zapuščinsko oblastvo še potem, ko se zapuščinska stvar konča s prisojilom. Tudi ni uvideti, kako bi moglo priti okrajno sodišče v Idriji do tega, da bi oskrbovalo substitucijsko maso zadevajočo Jakoba I., ker namestni dediči, ki pridejo tu v poštev, niti ne bivajo vsi v idrijskem okraju, vsi so pa polnoletni. Golo dejstvo, da biva Jakob I. v idrijskem okraju, gotovo ne zadostuje, da bi se moglo v §-u 29 jur. n. izraženo, tudi za izvensporno postopanje veljavno načelo brez vsake delegacije prezreti.

Okrajno sodišče M. se je smatralo tudi za nepristojno in je spise predložilo c. kr. deželnemu sodišču v Ljubljani, da reši ta negativni kompetenčni spor po zmislu §-a 47 jur. norme. Svoje stališče je zastopalo nastopno: Iz besedila §-a 406 št. 11 opr. reda ni moči posneti pristojnosti sodišča M. Ravno tako ne gre iz določb, navedenih od okrajnega sodišča v Idriji (§-i 158, 77 št. 3 in 72 št. 3 zap. pat.) sklepati, da bi se moglo s to stvarjo še pečati okrajno sodišče M. Tako predpisuje § 158 zap. pat. samo zavarovanje substitucijskega premoženja, ki se pa mora, kakor razvidno iz naslednjih §-ov, ukreniti še pred prisojilom zapuščine in spada iz tega razloga v kompetenco zapuščinskega oblastva. Da bi le-to moralo kaj ukreniti še po izdani prisojilni listini, ni razvideti iz te zakonite določbe. Enako zadevata §-a 77 in 92 samo odredbe, ki so potrebne tekom zapuščinske razprave. Določba §-a 29 jur. norme podpira nazor sodišča M., kajti zapuščinska zadeva se konča s prisojilom. Zapuščinsko sodišče je dokončavši zapuščinsko razpravo k nadaljnjemu postopanju le tedaj upravičeno in zavezano, če mora postopati kakor varstveno ali skrbstveno sodišče. V tem slučaju pa mora biti kompetenca sodišča utemeljena po za to obstoječih zakonitih

določilih. Samo to, da je bilo sodišče zapuščinsko sodišče, ni nikoli merodajno za pristojnost varstvene in skrbstvene oblasti. Za to, da bi oskrbovalo okrajno sodišče v Idriji substitucijsko maso, govore tudi razlogi umestnosti, ker Jakob in Tomaž I. kakor tudi večina namestnih dedičev biva v okolihu okrajnega sodišča Idrije.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je s sklepom dne 5. julija 1905 Nc III 871/5-1 predmetni negativni kompetenčni spor tako rešilo, da je iz razlogov, katere je dodalo okrajno sodišče v Idriji svoji rešitvi, pristojno okrajno sodišče M.

H. Sturm.

Kazensko pravo.

Za koze je treba živinskih potnih listov le v slučajih črke *a)*, *c)* in *d)* §-a 8 zakona z dne 29. februvarja 1880 št. 35 drž. zak. ali kadar to politično deželno oblastvo v zmislu zadnjega odstavka navedenega paragrafa zaukaže.

Okrajno sodišče je z rzsodbo z dne 25. julija 1905 Franceta V. krivim spoznalo prestopka po členu I. §-a 45 zakona z dne 24. maja 1882 št. 51 drž. zak. ter obsodilo v 12urni zapor in povrnitev stroškov. France V. je na živinski semenj, kateri je bil dne 25. junija 1905 v T., prignal tri koze, ne da bi imel živinske potne liste za nje. Okrajno sodišče ni slušalo obtoženčevega zagovora, da se za koze navadno ne jemlje živinskih potnih listov.

France V. je prosil dovoljenja, da sme zaporno kazen pri bližnjem okrajnem sodišču prestati. Prizivno sodišče je to dovolilo in France V. je odsedel zapor.

Na pritožbo ničnosti v obrano zakona, vloženo po c. kr. generalni prokuraturi, je c. kr. najvišji sodni, kasacijski dvor z rzsodbo z dne 19. dec. 1905 št. 19.530 izrekel, da je krivdorek pravnopomoten.

Po predpisu §-a 8 zakona z dne 29. februvarja 1880 št. 35 drž. zak. treba v tozemskem prometu imeti potne liste:

a) za preživače, konje in prašiče, ki se ženó ali vozijo na živinske razstave; — *b)* za govejo živino vsake starosti, ki se na živinske semnje ali dražbe žene, ali za govejo živino (— v zakolj namenjena teleta pod 6 mesecev —), katera se — vsled

premena stajališča — odžene v drug, čez 10 kilometrov oddaljen kraj; — *c*) za črede preživačev in prašičev ali svinj, ki se kam preko večjih kosov dežele ženó, in *d*) za preživače, ki se kam odpravljajo po železnicah in na ladjah.

Koze spadajo v kategorijo preživačev, in je torej za nje treba živinskih potnih listov le v zgoraj pod *a*), *c*) in *d*) navedenih slučajih, katerih pa ni v le-tem slučaju nobenega uporabljati.

Zakon razlikuje med živinskimi razstavami in živinskimi semnji, in semnja, ki je bil dne 25. junija 1905 v T., nikakor ni smatrati za živinsko razstavo po zmislu črke *a*) §-a 8 zakona z dne 29. februarja 1880 št. 35 drž. zak.

One tri koze, katere je France V. na semenj prignal, tudi niso nikakršna čreda po zmislu §-a 8 črka *c*) navedenega zakona. Res v tem zakonu ni definicije o pojmu »črede«; pa prezidijalni razglas deželne vlade za Šlezijo z dne 16. avgusta 1897 št. 41 dež. zak. piše, da je moči o »čredi« le tam govoriti, kjer se je najmanj 30 domačih živali iste vrste skupaj segnalo. Na vsak način je treba za pojem »čreda« večjega števila skupaj spadajočih živali, in zato tudi na § 8 črka *c*) zakona z dne 29. februarja 1880 št. 35 drž. zak. ni možno opirati zahteve, da bi moral France V. za svoje tri koze imeti potni list. — Črke *d*) cit. zakona itak ni uporabljati na le-ta slučaj.

Ker imajo glasom zadnjega odstavka §-a 8 ravnokar omejenega zakona upravna oblastva pravico, da — kadar nanese potreba — v svrho odvrčanja in zatiranja kužnih bolezni pri živalih še strožji odredbe zaukažejo, nego so itak že v zakonu dane, nastane vprašanje, ni li politično deželno oblastvo v času, ko je bil v T. semenj, tudi za koze, katere se na semenj žene, zaukazalo živinskih potnih listov.

Na tozadevno vprašanje c. kr. generalne prokurature je politično deželno oblastvo naznanilo, da takega zaukaza ni izdalo, in da je orožništvo, katero je imelo na semnju v T. službo, Franceta V. ovadilo brez povoda.

Ker je torej krivdorek po §-u 281 št. 9 črka *a*) k. pr. r. ničev, je bilo po §-u 33 k. pr. r. vloženi pritožbi c. kr. generalne prokurature ugoditi, razsodbo razveljaviti, Franceta V. po §-u 259 št. 3 k. p. r. od obtožbe oprostiti in po §-u 390 k. pr. r. izreči, da trpi država stroške kazenskega postopanja. *Dr. R.*

Izpred upravnega sodišča.

K pojmu učenca v zmislu §-a 97 obrtnega reda.

C. kr. upravno sodišče je z razsodbo dne 20. januarja 1904 št. 716, pritožbo pekovske zadruga v N. proti odloku c. kr. trgovinskega ministrstva z dne 7. marcija 1903 št. 5680, kakor neutemeljeno zavrnilo.

Razlogi.

E. P. mlajši je vstopil dne 1. julija 1901 v pekovski obrt svojega očeta v N., in o tem je bila zadruga obveščena. Ko pa je zadruga zvedela, da obiskuje imenovani vajenec realko v dotičnem kraju, naznanila je E. P. star., da njegovega sina pri takih okoliščinah ni smatrati pekovskim učencem in da ga mora zadruga izbrisati iz zapisnika učencev.

Proti temu sklepu zadruga je vložil E. P. star. pritožbo, ki pa ji okrajno glavarstvo ni ugodilo; tudi namestništvo je zavrnilo nadaljnji priziv kakor neutemeljen, ker je smatrati po §-u 97 obrtn. reda le onega za učenca, ki je vstopil h kakem obrtniku v delo, da se praktično priuči dotičnemu obrtu; ti zakonovi pogoji pa v le-tem slučaju niso bili dani, posebno zato ne, ker menjajočega se, prekinjenega in le priličnega pouka v obrti ni smatrati za uporablanje v obrtu po zmislu omenjene določbe zakona.

Nadaljnemu prizivu E. P. star. je pa c. kr. trgovinsko ministrstvo z odločbo dne 7. marca 1903 št. 5680 ugodilo, češ, da je zadruga s svojim tozadevnim sklepom izrekla implicate tudi neveljavnost učne pogodbe, obstoječe med očetom in sinom, in s tem tudi nje razvezo. Ker pa združni organi niso pristojni, razveljavljati učne pogodbe, smatrati je obstoječe učno razmerje na podlagi pogodbe tako dolgo za pravoveljavno, dokler ni pristojno, redno sodišče samo razveljavilo pogodbe. S to odločbo pa se ni dotaknilo vprašanja, ali in v koliko sta mojster in učenec izpolnila medsebojnih dolžnosti, ki sta jih pri pogodbi prevzela in je torej zadrugi prosto dano, da ukrene, kar se ji zdi primerno in da se obrne morebiti tudi do obrtne oblasti, ki naj

gospodarja in učenca dovede do tega, da izpolnita svoje dolžnosti.

Proti tej odločbi je pekovska zadruga tusem vložila pritožbo.

Sodišče je spoznalo predvsem, da je neosnovan ugovor, češ, ministrska odločba je nejasna in ni popolnoma dognala vse zadeve. V odločbi namreč je dobesedno in razločno izraženo, da je smatrati obstoječe učno razmerje za pravoveljavno in je zagradelj ministrstvo razveljavilo namestniško odločbo, kolikor je ta vzdržala sklep zadruge, da se učenec izbriše iz zapisnika učencev.

V stvari sami je sodišče, ker ni nobene zakonite določbe, ki bi izrekla za nedopustno, da obiskuje učenec rokodelskega obrta realko, bilo tega mnjenja, da je dana odločitev le-te sporne stvari v določbah §-a 97 obrtn. reda.

Po tem paragrafu je smatrati za učenca onega, kdor vstopi pri kakem obrtniku v delo, da se praktično priuči obrtu.

To besedilo pa nikakor ne podpira naziranja spodnjih administrativnih oblastev. Zakon ne pravi, da je učenec tisti, ki se v kakem obrtu uporablja na tak način, da se v zakonski učni dobi resnično priuči obrtu, ampak zakon se zadovoljuje z zgoraj navedenim formuliranjem, in to iz tehtnih razlogov.

Ker namreč zakon ne podaja pozitivnih predpisov o rednem napredovanju učenca pri učenju svojega obrta, ga tudi ne nadzoruje in ne pozna nobenih določil, da bi se moral učenec, ki ne napreduje pri učenju, iz učnega razmerja odpustiti, — zato more za vprašanje, kdo je učenec, biti odločljiv le formalen in na zunaj viden znak vstopa v obrtovanje z namenom, priučiti se praktično obrtu; ako je torej učenec vstopil, smatrati ga je tako dolgo učencem, dokler se ni učno razmerje ali po zmislu §-a 101 obrtn. r. predčasno razvezalo ali po zmislu §-a 102 odpovedalo ali po zmislu §-a 103 ugaslo, ali slednjič po zmislu §-a 104 redno dokončalo.

V le-tem slučaju pa ostane po dejanskem položaju nerazmotreno, v koliko smejo organi zadruge in morebiti tudi obrtna nadzorska oblastva vplivati na to, da se briga mojster resnično za obrtno izobrazbo učenca (§ 100 obrtn. r.), ali da se da učenec po navodilih mojstrovih uporabljati (§ 99 b) *lit. c*), in koliko so

omenjeni organi poklicani, čuvati, da se učno razmerje ne zlorablja v toliko, da bi se ž njim drugi nameni dosegli ali zakrili.

Obe spodnji administrativni instanci in ž njima tudi zadruga so bile mnenja, da se učenec vsled obiskovanja realke ne more posvetiti v zadostni meri praktični izobrazbi v svojem obrtu. Ako bi to tudi bilo tako, pa po tem, kar se je zgoraj omenilo, še vedno ne izhaja, da bi zadruga smela odreči priznanje učencu, ki je vstopil v obrtovanje svojega očeta v resnici z namenom, posvetiti se praktični izobrazbi.

Da to naziranje, temelječe na zgorajšnjem tolmačenju §-a 97 obrt. r. ni samo verbalno razlaganje, ampak da odgovarja tudi duhu in mnenju postave, izhaja tudi iz določb §-a 101 obrt. r.

Iz teh določb se razvidi namreč, da je najprvo stvar obeh pogodnikov, če skrbi mojster resnično za izobrazbo učenčeve, in če se da vajenec redno uporabljati v obrtu, ker, ako se en del pregreši, prosto je drugemu, razpustiti učno razmerje; razmerje torej ne ugasne »ex lege«, ako se zgode pregreški v enem ali drugem oziru, nasprotno, učno razmerje obstoji ne glede na morebitne pregreške.

Ravno tako kakor bi zadruga ne bila upravičena, zavoljo poznejšnjih takih okolišnosti smatrati učno razmerje za razvezano, ravno tako malo sme to storiti, ako je po njenem mnenju učencu že od začetka učnega razmerja nemožno, posvetiti se učenju obrta v zadostni meri; kar je tudi v resnici le domnevanje, kojega resničnosti se da šele po uspehu potrditi ali oporekati.

Prav pa je tudi stranka v teku administrativnega postopanja omenila, da bi morebitna zamuda učenca v priučenju obrta le to posledico imela in se le tako kaznovala, da bi učenec potem statutarne preizkušnje za učence ne napravil.

Po rečenem je bilo torej pritožbo kakor neutemeljeno zavrniti.

Dr. R. pl. A.



Književna poročila.

Dr. Milan Škerlj: Das Gesetz vom 6. März 1906, R. G. Bl. Nr. 58 über Gesellschaften mit beschränkter Haftung. Erläutert durch die Materialien, durch Anmerkungen und durch eine Auswahl aus den Entscheidungen des deutschen Reichsgerichtes. Wien, 1906 (Manz). — Cena: broš. K 3'40, vez. K 4'40.

Ta izdaja zakona je vsekakor pojav, ki časti urednika, našega rojaka, sedaj sodnega pristava v c. kr. justičnem ministrstvu ter njegove sotrudnike. Skoraj obenem, ko je razglašen zakon, izide tudi njega priročna izdaja, ki ne obsega zgolj besedila zakonovega, nego tudi »pojasnila«, ki so bila merodavna za vlado, gosposko in poslansko zbornico pri ustanavljanju posameznih določil. Še več: izdaja je dopolnjena z določili drugih, semkaj spadajočih zakonov, osobito seveda trgovskega zakonika, in komentirana s tozadevnimi določbami iz Nemčije, ki ima sličen zakon že od l. 1898 v rabi. Skratka: za uporabo novega zakona o družbah z omejeno zavezo, katerega je tolikanj zaželel naš gospodarski svet, se je hitro poskrbel najboljši navod, ki se ga bodo oprijemali radi praktični juristi in gospodarski podjetniki. Med sotrudniki te izdaje je bil sam referent za zakon dr. A. vit. Pitreich, sedaj višjesodni predsednik v Gradcu. Priporočamo jo za sedaj, ker nam je podrobnejše poročilo obljubljeno za prihodnjic.

Dr. Arnold Lehmann: Die Zwangsversteigerung nach der oesterr. Executionsordnung vom 27. Mai 1896. Wien, 1906 (Manz). Cena K 11'40.

V tej, 468 strani obsežni knjigi je obdelal pisatelj, c. kr. drž. pravdnštva substitut v Črnovicah, vso snov, ki se tiče prisilne dražbe po novem izvršilnem redu. Najprvo govori o pomenu in pravni naravi prisilne dražbe, o njenih predpogojih in načelih, o interesentih pri prisilni dražbi ter njih stališču, potem o pristojnosti sodišč. Največ prostora seveda zavzema razlaga dražbenega postopanja, koja ima razne oddelke in pododdelke glede na razne stadije, eventualnosti in posebnosti tega postopanja. Malokatero vprašanje, ki je bilo doslej o tej zanimivi materiji rešiti v teoriji ali praksi, se utegne dobiti, ki bi ne bilo v tej knjigi rešeno. Kajti pregled literature, ki stoji na čelu vsakega oddelka, kaže, da je pisatelj vse uvaževal in porabil, kar mu je bilo pristopno. Sklicuje se tudi na tozadevne razprave našega sodnika Henrika Sturma in dr. Janka Serneca, odvetnika v Mariboru, ter na odločbe v »Slov. Pravniku« (po Gruweju). Žal, da ni porabil tudi poljske in češke literature, kajti osobito češko pravništvo je na vse strani razbistrilo novo izvršilno pravo. To je za popolnost knjige tem bolj obžalovati, ker je sicer pisatelj ustvaril jako vestno in jasno sistematično delo, koje bo teoretik in praktik rad in s pridom jemal v roke.



Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. junija 1906.

— (Novo ministrstvo,) ki se je začetkom tega meseca sestavilo pod predsedstvom barona Becka, doneslo nam je tudi pravega justičnega ministra dr. Franca Kleina, ki je že v zadnjih, drug drugega hitro presnemajočih kabinetih ostajal na svojem mestu kakor vodja justičnega ministrstva. »Kurz« v naši justični upravi ostane torej bistveno isti, samo da bo znabiti minister hotel ali celo moral pokazati več »barve«, nego jo je trebal kazati sekcijski načelnik. — V novem kabinetu sta tudi dva odvetnika, graški dr. Julij pl. Derschatta, ki je postal železniški minister, in pa kutnohorski dr. Friderik Pacák, ki je češki minister-rojak. Le-tega životopis je poln zanimivosti. Dr. Pacák je bil rojen dne 14. marca 1846 v Belohradu na Češkem, dovršil gimnazijo v Kremsu, pravoslovne študije pa v Pragi. Leta 1868, ko je vladalo Auersperg-Herbstovo ministrstvo, bil je vsled govora, ki ga je imel dijakom, obsojen od deželnega sodišča v Pragi radi veleizdaje na 5 let težke ječe. To kazen mu je višje dež. sodišče zvišalo celo na 10 let, a vrhovno sodišče zopet znižalo na 5 let. Prestal je tri leta te kazni v Pragi obenem z drugimi znanimi češkimi žurnalisti, a l. 1871 je bil po splošni amnestiji za vlade Hohenwartove izpuščen in potem do l. 1875 član uredništva »Nar. Listov«. V tem času je prevedel Machiavellijev »Il Principe« na češki jezik. Dovršivši pravoslovne študije se je posvetil odvetniški praksi. Mnogo je pisal pravnškega in sodeloval tudi pri Riehlovih komentarjih. Ko je l. 1880—1883 izdajal dr. Mosché »Slov. Pravnik«, bil mu je »dr. Miroslav Pacák« reden sotrudnik ter ga zalagal s praktičnimi slučaji. To poudarja »Slov. Pravnik« sam, ko naznanja, da je l. 1883. dr. Pacák otvoril v Kutni Hori svojo odvetniško pisarno. Odslej je bil dr. Pacák še bolj politično delaven, izvoljen v deželni zbor in l. 1892 v državni zbor. Tu se je odlikoval po vsestranskem delovanju, zlasti v budgetnem odseku in pri reformi tiskovnega zakona. Zadnja leta je stal vedno v prvi vrsti mladočeških politikov in bil načelnik državnozbornskega češkega kluba. Radi velikega znanja, značaja in umerjenega nastopanja uživa splošno spoštovanje. Ali bo pač mogel sedanje svoje visoko mesto izkoristiti za ideale, katerim je doslej služil?

— (Višjesodni predsednik dr. A. vitez Pitreich) je bil dne 5., 6. in 7. maja v Ljubljani ogledat si tukajšnja sodišča. Pri tej priliki so ga pozdravile tudi deputacije: odvetniške zbornice (predsednik dr. Majaron in podpredsednik dr. Papež), notarske zbornice (predsednik Plantan) in Zveze slovenskih odvetnikov (predsednik dr. Triller in odborniki dr. Hrašovec iz Celja, dr. Rosina iz Maribora in dr. Brejc iz Celovca). Od vseh teh strani je izvedel novi gospod višjesodni predsednik naše zahteve, ki se tičejo ravnopravnosti slovenskega jezika in zlasti tudi nameščanja sodnih urad-

nikov v okrožju viš. dež. sodišča graškega. Namene je gospod predsednik v svojih odgovorih kazal dobre, zagotavljal je tudi pomoč: koliko pa priraste dobrega iz še tako prazne njive, ki jo vsak hip lahko prepreže politični plevel, o tem ima slovenski narod desetletja svojih žalostnih izkušenj.

— (Osebnosti.) Sodnemu pristavu Ant. Vidicu v Kamniku je podeljen naslov in značaj sodnega tajnika. — Imenovani so: sodni tajnik K. Grebenc v Celju za dež. sod. svetnika in predstojnika okr. sodišča v Gornjem Gradu; sodni pristav Karel Zotmann v Litiji za sodnega tajnika v Ljubljani, sodni pristav P. Cernstein v Kočevju za sodnega tajnika v Celju, okr. sodnik Viktor vit. Fröhlich pl. Fröhlichsthal v Kanalu za sodnega tajnika v Gorici; avsk. Rudolf Potočnik za sodnega pristava v Idriji, avsk. dr. Ščitomir Dolenc za sodnega pristava v Buzetu. — Premješeni so: dež. sod. svetnik in predstojnik R. Paulin iz Podgrada v Komen, okr. sodnik Ivan Guzelj iz Komna v Volosko; sodni pristav dr. K. Ogoreutz iz Idrije v Rudolfovo, sod. pristav Rud. Sterle iz Buzeta v Gorico. — Umrli je v Velikih Laščah dež. sodni svetnik D. Šuflaj, star šele 52 let, pred kratkim odlikovan s Franc Jožefovim redom, ljubljeneč svojega okraja. N. v m. p.!

— (Poročila iz »Juristenvereina« v Gradcu.) Tretjič¹⁾ je sklicalo društvo svoje člane 19. januarja t. l. na diskusijo o vprašanju, kdaj zastarajo delikti v politično-kazenskem postopanju. Po uvodu, ki ga je podal privatni docent mestni svetovalec dr. Bischoff, je pokazala diskusija, da največ juristov-praktikov zastopa nazor, a) da počne 3mesečna doba zastaranja pri deliktih, označenih v §-ih 29, 51, zak. od 28. decembra 1887, drž. zak. št. 1 ex 1888, takoj, ko se je nezgoda upravnemu oblastvu naznanila, ne glede na to ali je krivec naznačen; nadalje b) da prekine to zastaranje, kakor v kazenskem zakoniku še le tak korak upravnega oblastva, ki je naperjen naravnost zoper kršitelja zakona, ne pa že splošne poizvedbe upravnega oblastva, kakor ravna politična oblastva še sedaj. — Dne 2. in 9. febr. t. l. je predaval sodni pristav dr. Rasberger o fidejkomisarni substituciji po občnem državljanškem zakoniku za Nemčijo in stavil nasvete za revizijo našega državljanškega zakonika. — V petek, dne 16. februarja t. l. je razlagal vseučiliški profesor dr. Puntschart, kako se izraža v ilustrovanih izdajah »saksonskega ogledala« z oblikovanjem rok (Handgebärden) kako pravno pomembno dejanje. Slike tega »ogledala«, ki so iz šestnajstega stoletja, pripisujejo oblikovanju rok prav posebno važnost; roke so vsled tega vseskozi in v vsaki legi slikane v nadprimerni velikosti. Vsekakor so te slike važen pripomoček, da se globlje in bolje razumevajo nauki saškega mojstra Eike von Repgowa. — Dne 23. marca t. l. je ocenil privatni docent dr. Byloff načrt zakona glede volilne reforme, kolikor se tiče zajamčenja volilne svobode in pravilne izvršitve volitev. Glede vsebine tega aktualnega predavanja naj se sklicujem na »Ger. Zeitung« l. 1906 štev. 13, v

¹⁾ Glej poročilo v »Slov. Pravniku« 1906, str. 127.

kateri je bilo predavanje priobčeno. — V gotovem oziru senzačno je bilo predavanje dne 4. maja t. l. dr. Hradila »o pojmu dote«. Predavatelj je iz raznih avstrijskih mestnih prav dokazoval, kako je za časa kodifikacije našega državlanskega prava veljalo splošno naziranje, da ostane dota po smrti soproge še nadalje soprogu do njegove smrti v svrhu olajšave zakonskih bremen. Da je hotela redakcijska komisija ta nemškopravni nazor uveljaviti v zakoniku, ne pa nasprotnega, rimskopravnega, kaže najbolje to, da redaktor zakonika Zeiller v svojem komentarju, priobčenem pod vtiskom ravnokar izdelanega zakonika, uči, da pripade dota dedičem žene na vsak način šele po smrti moža. Ta nazor si je pozneje osvojil in utemeljeval leta 1843. Helfert v svoji monografiji o pripadu dote po razdružbi zakona vsled smrti ter ga tudi podprl z besedilom §-a 1229 o. d. z. A še pozneje se je vsled vpliva rimskopravne doktrine na njega pozabilo. Ali se je dr. Hradilu posrečilo s tem, da je postavil razlago o pojmu dote na zgodovinsko podlago, rešiti nemškopravni nazor, o tem se da opravičeno dvomiti. — Zadnje predavanje je bilo dne 11. majnika t. l. Višjesodni predsednik dr. pl. Pitreich je napovedal na ta dan predavanje o trgovskih družbah z omejeno zavezo in privabil s tem v društvo toliko, deloma »ad hoc« na novo vstopivših članov, da se je v sicer napol praznih prostorih društva poslušalcev kar trlo. Vseobče zanimanje je bilo tudi povsem opravičeno; kajti predavatelj je bil ustvaritelj tega zakona, v prvi vrsti poklican podati zbranim poslušalcem, v prvi vrsti praktikom-sodnikom in odvetnikom migljaje k tolmačenju novega zakona. V dveurnem prostem govoru je obrazložil predavatelj zgodovino in razvitek trgovskih družeb z omejeno zavezo v Nemčiji, zgodovino našega zakona ter k sklepu zbral niz vprašanj, katera se dadó najboljše pretolmačiti na podlagi razmotrivanja o njihovem postanku. Glede razločka med trgovsko družbo z omejeno zavezo in ostalimi družbami trgovskega zakonika je navedel predavatelj kakor edino zanesljiv razloček od akcijske družbe to, da se morajo trgovski deleži samo pod otežkočenimi pogoji naprej dati, dočim se osebnim družbam načeloma ne smejo prisposodbljati, ker jim nedostaje kriterija osebne zaveze trgovskih družabnikov nasproti upnikom za družbene dolgove. Iz množice interesantnih podatkov naj bode k sklepu omenjeno, da se bode na podlagi našega zakona o trgovskih družbah z omejeno zavezo izcimil sčasoma v praksi baš tako kakor v Nemčiji pojav, da bode dobil vse deleže trgovske družbe z omejeno zavezo en sam družabnik v roko, ki pa vendar ne bode za več jamčil, kakor za deleže. Takih trgovskih družb z enim samim družabnikom je v Berolinu že nad dvajset.

Dr. M. D.

— (Vseučilišče v Zagrebu.) V prošlem zimskem tečaju je bilo na hrvatskem vseučilišču vpisanih 1196 slušateljev in to 116 na bogoslovni fakulteti, 747 na pravoslovni, 251 na modroslovni, 34 v gozdarski akademiji in 49 v farmacevtskem tečaju. Po domovini jih je bilo iz Hrvatske in Slavonije 901, z Reke 4, z Ogarskega 39, iz Dalmacije 111, iz avstr. Primorja 28, iz Kranjske 2, iz Štajerske 6, iz Bosne in Hercegovine 69, iz ostalih avstr. dežela 7, iz Srbije 4, z Bolgarske 19, iz Črne gore 2, od drugod 4.

Glavnica vseh zakladov, iz kojih uživajo slušatelji tega vseučilišča stalne podpore, znaša 162.422 K.

(Pravica revnih za stranke, ki ob času bivajo v inozemstvu.) Na konkretno vprašanje je justično ministrstvo dotičnemu višjesodnemu predsestvu odgovorilo: Slučaj, da stranka, ko se zaprosi pravico revnih ali ko se ji izda izpričevalo o premoženju, ne biva več v tuzemstvu, ni sicer rešen izrecno v odredbi od 23. maja 1897 drž. zak. št. 130; jasno pa je, če se uvažuje smoter predpisom za dovolitev pravice revnih, da se osebam, za katere govore pogoji §-a 63 c. pr. r., katerih pa ta čas ni več v tuzemstvu, zgolj iz tega razloga ne more odreči pravica revnih. Glede na §-e 6 in 7 navedene odredbe prej ni zadržka, da se ne bi podelila pravica revnih, ako so pogoji §-a 63 c. pr. r. izkazani z izpričevalom občine, kjer je revna stranka zadnjih šest mesecev pred izdajo izpričevala imela svoje zadnje redno domovališče ali bivališče v tuzemstvu.

— (Poravnave na izvedence so po §-u 205 c. pr. r. nedopustne in neveljavne.) Med strankama je bila sporna meja med gozdnima parcelama. Tekom spornega postopanja sta sklenili poravnavo, da jima zvedenec določi po mapi mejo, ki jo bodeta spoštovali. Tožnik se je merjenju uprl in c. kr. najvišje sodišče je potrdilo z odločbo dne 6. avgusta 1904 sklep rekurznega sodišča, s katerim se je zaukazalo nadaljevanje spora brez ozira na poravnavo, ki je po §-u 205 c. pr. r. nedopustna. Kajti poravnava dokaz s pričami ali izvedenci nasprotuje načelom proste sodni-kove ocene dokazov in neposrednosti postopanja. (Dopustna je le poravnava na prisego strank o spornih dejstvih.)

— (Popravek.) V članku »Slov. Pravnika« št. 10. do 12. l. 1905. »Pomen pred dovolitvijo izvršbe potrebnih zaslišeb itd.« naj se čita:

Stran 265., vrsta 5. od zdolaj za besedo družabnika: pritrjevalno rešil;

» 276., » 6. » » besedami o. s. r.: tega naravnost.

» 277., » 7. » zgoraj namestu uprava: opravo.

» 280., » 3. » » uvedbe: ovedbe.

» » » 2. » zdolaj » odločbo: odložbo.

» 286., » 4. » zgoraj za besedo slučaju: ne.

» 291., » 4. » zdolaj namestu uradnega: uvodnega.

» » » 1. » » dringliche: dingliche.

» 294., » 11. » zgoraj » delih: delov.

Druge manjše pogreške si lahko vsak sam popravi.

»Slovenski Pravnika« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

<i>b)</i>	Dvema osebama skupno izgovorjen preživetek pri- pade po smrti enega preživitkarja ves drugemu	173
<i>c)</i>	Umestnost ugotovitvene tožbe po §-u 228 c. pr. r. Z vprašanjem glede pravnega interesa se je ura- doma baviti. § 51 c. p. r. ni vporaben na slučaj, če se kdo poda v nedopusten spor	176
<i>d)</i>	O izmjeni tužbe u subjektivnom smislu (§-a 237 i 238 gr. p.)	178
<i>e)</i>	O rekurzih zoper sklepe, s katerimi se obnovi dražbeno postopanje, ki se je vršilo že po poprej ve- ljavnih izvršilnih predpisih, je odločevati sodiščem, navedenim v §-u 3 jur. norme z dne 1. avgusta 1895 št. 111 drž. zak., četudi naj se obnovljeno postopanje vrši po poprejšnjih predpisih	180
<i>f)</i>	Hramba in oskrbovanje substitucijske mase pri- stoja zapuščinskemu oblastvu tudi tedaj, če fiduci- jarni in fidejkomisarni dedič bivata v okolišu dru- gega sodišča	181
3. Kazensko pravo.		
	Za kože je treba živinskih potnih listov le v slu- čajih črke <i>a)</i> , <i>c)</i> in <i>d)</i> §-a 8 zakona z dne 29. fe- bruvarja 1880 št. 35 drž. zak. ali kadar to poli- tično deželno oblastvo v zmislu zadnjega odstavka navedenega paragrafa zaukaže	183
4. Izpred upravnega sodišča.		
	K pojmu učenca v zmislu §-a 97 obrtnega reda	185
	5. Književna poročila	188
	6. Razne vesti	189



